

Türkiye-Kırgızistan ekonomik ilişki ve işbirlikleri

T.C. Ticaret Bakanı
Prof.Dr.Ömer Bolat
Business Türk için
yazdı.

İki kardeş ülkenin 'Tonguç' kuruluşu: MANAS ÜNİVERSİTESİ

Rektör Prof.Dr.
Alparslan
Ceylan'ın
kaleminden.

BUSINESS TÜRK

Türk Dünyası İş- Ekonomi Dergisi/Türkiye&Turkic World Business Magazine
Ocak-Şubat/Janurary-February 2025 Yıl-Sayı:8-43.Year-Issue:8-43 Fiyatı-Price:250 TL-7 \$.

KIRGIZISTAN
Özel Sayı

*Kırgızistan Devlet Sekreteri Sn. Süyünbek
Kasmambetov Business Türk için yazdı:*

**“ULU BAYTEREK: TÜRK DÜNYASI, BİR BÜYÜK
ÇINARIN DERİN KÖKLÜ DALLARIDIR!..”**

HAVA SAVUNMA SİSTEMLERİ

Gök Vatanımızın Çelik Kubbe'siyiz!

HİSAR O(RF)
Menzil 40+ km

LEVENT
Menzil 11 km

SİPER
Menzil 100+ km

HİSAR A+
Menzil 15+ km

MİDLAS
Menzil 25+ km

ALKA
Menzil 1500 M

SUNGUR
Menzil 8+ km

BURÇ
Menzil 8+ km

ROKETSAN

roketan.com.tr

İşinizde başarı teknolojiye,
teknoloji
İşTurkcell'e bağlı.

Sadece kurumsal müşterilerimize sunduğumuz çözüm ve hizmetlerden faydalanmak için www.turkcell.com.tr/teknolojikcozumler adresini ziyaret edebilirsiniz.

EDİTÖR'DEN

Muhammed Ruzubay
Genel Yayın Yönetmeni

Türk halklarının tarihi, bilindiği gibi Orhun Yazıtları ve Çin kaynaklarına bakarak tahmin ve tarif edilmektedir. Türklerin, tarihin en eski ve kadim halklarından birisi olduğu gerek Orhun Yazıtlarından ve gerekse Çin kaynaklarından kat'i olarak yeterince anlaşılmıştır.

Çok yeni tarihli -2022- Çin'de yapılan ve Kırgız Devletinin de çok önem verip desteklediği yeni bir çalışmaya göre, Kırgızların tarihinin **M.Ö 2800-3000** yılına kadar uzandığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmadan önce ise Kırgız'ların tarihinin M.Ö 200'lü yıllarda başladığı yazılıp çizilmekte idi.

Bu yeni çalışma ile Kırgızlar'ın temsilinde Türkşerin tarihi **M.Ö. 3000**'li yıllara terfi etmiştir.

Bu, Türk tarihini yeni baştan yazılmaya aday hale getirmiş çok özel bir bilimsel buluştur.

Öte yandan, Kırgızlar'ın söyleyip Türk halklarına ve dünya uluslarına armağan ettiği "Manas Destanı", 500 bin beyitlik kapsamı ile halen, "Dünyanın en büyük destanı" olma onurunu ve rekorunu elinde tutmaktadır.

Bir başka husus Kırgızistan'ın gerek destan, ır, söylence gibi "Sözlü gelenekleri", gerekse rengarenk milli kültürleri ile Türk dünyasının belki de "En renkli ulusu" olma vasfına sahip olmaları.

Bunun yanı sıra "Dağlar-göller-akarsular ile özdeşleşik" müstesna coğrafyası, Cengiz Aytmatov gibi büyük edebiyatçıları, Tölömüş Okayev gibi büyük sinemacıları ve buna ilave edilmesi gereken "Stratejik konumu" ile Kırgızistan, gerçek anlamıyla "Türk dünyasının belkemiği" konumunda bir ülke.

2025 yılının bu "İlk sayısı"nı bu derece önemli olan Kırgızistan'ın "Türk Devletleri Teşkilatı Dönem Başkanlığı"na ithafen "**Kırgızistan Özel Sayı**" olarak yayınladık.

Bu "Özel Sayı" için oldukça yoğun mesai harcayarak geceli, gündüzlü çalıştık ve şükür ki, ortaya gene "Arşivlik" bir yayın çıkarmaya muvaffak olduk.

Orta Asya'nın merkezi: KIRGIZİSTAN

Bu "Özel Sayı" için Kırgızistan Devlet ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Sn.**Süyükbek Kasmambetov** bir "**Başyazı**" yazarak bizleri onurlandırdılar.

"Kırgızistan'a ithal edilen" bu Özel Sayı için ayrıca T.C. Ticaret Bakanı Sn.**Ömer Bolat**, TÜRKSOY Genel Sekreteri Sn. **Sultan Raev**, Türk-Kırgız Manas Üniversitesi Rektörü Sn.**Alparslan Ceylan** ve Kırgızistan'da yetişen büyük bilge İmam Serahsi'yi dünyaya tanıtan Prof.Dr.**Cevat Akşit** yazdıkları makaleleri ile değer kattılar.

Kırgızistan ve Kırgız Türkleri ile ilgili güzel çalışmalara imza atan Pendik ve Ankara Gölbaşı Belediye Başkanları da röportaj ve değerlendirmeleri ile yer adılar.

"Kurucu Genel Yayın Yönetmeni" olmakla onurlandığım **Business Türk** Dergisi, Ocak 2025 yılı itibarıyla 8. Yılına kutlamaktadır. Bu, bir basın mecrası için oldukça değerli bir istikrar ve başarıdır.

Bu başarı elbette sadece bana ait değil. Başta, değerli ekip arkadaşlarım olmak üzere, Yayın Danışma Kurulumuzdaki değerli isimler, yazarlarımız, okurlarımız, abonelerimiz, reklamverenlerimiz başta olmak üzere bir bütün Türk dünyasının onur ve başarısıdır.

8.Yılıma inşallah hakkettiği şekilde güzel etkinlikler ile kutlayacağız.

Yeni yılınız kutlu olsun!... ■

BUSINESS TÜRK

Türk Dünyası Ekonomi Dergisi-Yıl:8.Sayı:42 Ocak-Şubat 2025

İmtiyaz Sahibi-Mes'ul Müdür,
Publisher:

Ahmet Akören

(Artıbir Grafik, Yayıncılık, Reklam ve
Ticari Danışmanlık İşletmesi)

Genel Yayın Yönetmeni,
Editor İn Chief:

Muhammed Ruzubay

Yayın Başdanışmanı,
Senior Advisor:

Dr.Müjdat Kayayerli

(21.Dönem Milletvekili-TBMM Dış
İşleri Komisyonu Eski Üyesi)

Başyazar:

İbrahim Mehmet Okumuş

(Kıdemli Ekonomist, Kazakh İnvest
ve TÜKİB Türkiye Temsilcisi)

Orta Asya Koordinatörü-Central
Asia General Director:

Prof.Dr.Juliboy Eltararov

(SAMDU Filoloji Fakültesi Dekanı)

Kıdemli Editör-Senior Editor:

Gülden Kayhan

Yabancı Diller Editörü-Senior Editor:

Dr.Burulkan Abdibaitova Pala

Yayın Danışma Kurulu,

publication advisory board :

Ali Coşkun (Eski TOBB Başkanı,
DEİK Kurucusu ve Sanayi Bakanı)

Namık Kemal Zeybek

(Eski Kültür Bakanı)

Vahit Erdem (Emekli Müsteşar)

Tursunbai Bakirulu

Prof.Dr.Nevzat Tarhan

Prof.Dr.A.Juliboy Eltararov

Metin Kılıç (Büyükelçi)

Grafik Tasarım:

Osman Ünlü

Merkez Ofis- Head Office:

Fevzipaşa Mah.Rüzgarlı Sk.Katar

İşhanı No:20/102 Ulus-Ankara

Baskı-Print:

Segmen Entegre Baskı San.Tic.Ltd.Şti.

Turgut Özal Bulvarı No:4/8 Altındağ

Ankara

Dağıtım-Distribution:

PTT Kargo A.Ş

Web-Sosyal Medya :

www.businesssturkdergisi.com

Facebook/Business Turk

Twitter/@TurkBusine47491

Instagram/Businesssturkmagazine

Yayın türü: Yaygın süreli (Uluslararası, İş-Ekonomi
Dergisi.) 2 ayda bir yayınlanır.

Yayın Dili: Türkçe,İngilizce, Rusça, Azerice, Kazakça,
Kırgızca ve Özbekçe'dir.

Yayınımız, T.C Kanunları çerçevesinde yayınlanmaktadır.
Yayınımız, Basın Meslek İlkelerine uymayı taahhüt eder.
Yazarlarımızın görüşleri kendilerine aittir, haber ve
makaleler yayınıma bağlayıcı nitelikte değildir. Kaynak
gösterilerek iktibas yapılabilir.

® Businesssturkdergisi, Businesssturkdergisi.com.
Businesssturkwebtv.com.Türk Dünyası Ekonomi
Dergisi.Yayıncıya tescilli markalardır.

Paraf'tan emeklilere özel güzellik Paraf Değerlimiz

Emeklilerimize özel güzellikler **Paraf Değerlimiz**'de buluştu.

Birbirinden avantajlı kampanyalar ve indirimlerle emeklilerimizin her zaman yanındayız.

Fatura
Ödemelerinde
%20
indirim

Sağlık ve Eczane
Harcamalarında

%20
indirim

Üstelik Yıllık
Kart Ücreti
Yok

Market
Harcamalarında
%10
indirim

Kültür ve Sanat
Harcamalarında
%50
indirim

BAŞYAZI

İbrahim Mehmet Okumuş
(Kıdemli Ekonomist, TUKİB ve
Kazakh Invest Türkiye Temsilcisi)

Atlar ve kartallar ülkesi Kırgızistan

Kırgızistan için “Atlar ve kartallar ülkesi” denmektedir. Kırgızlar, atları tarihte ilk kez kendilerinin evcilleştirdiğine inanırlar. Keza kartal da, Kırgızların kullandığı milli sembollerden birisidir.

Kırgızistan, “Dünyanın en uzun destanı” olan MANAS DESTANINA da sahiptir. Sayakbay Karalayev, Kırgızların ünlü Manasçısıdır ve ülke de “Milli kahraman” olarak kabul edilir.

Kırgızların haklı övünç kaynaklarından birisi de dünyaca ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov’dur. Cengiz Aytmatov, sadece Kırgızların değil, tüm Türk dünyasının ve tüm zamanların da en büyük yazarlarından birisidir. Cengiz Aytmatov’un “Elveda Gülsarı”, “Gün Olur Asra Bedel”, “Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek”, “Cengiz Han’a Küsen Bulut” gibi birbirinden güzel romanları vardır.

Bu romanlardan birisi olarak “Al Yazamalı, Selvi Boylum” adlı roman Atıf Yılmaz tarafından Türkiye’de sinemaya uyarlanmış, bu filmde Kadir İnanır, Türkan Şoray ve Ahmet Mekin başrolü oynamıştır.

Bu film, Türkiye ile Kırgızistan arasındaki kardeşlik ve dostluk bağını geliştiren, pekiştiren olaylardan birisi olmuş, özellikle Türkan Şoray bu ülkede bir “Milli figür” gibi sevilmiş ve ünlü olmuştur.

Türkiye ile Kırgızistan arasındaki ticaret hacmi çok uzun yıllardan sonra, nihayet geçen sene 1 milyar Dolar hedefini aşmış, bu sene sonu itibarıyla ise, 1,6 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir ve bu sevindirici bir gelişme olmuştur.

Verilen bilgilere göre, Kırgızistan ülke ekonomisi de gün gittikçe gelişmekte, ülke zenginleşmektedir.

Buna göre 2024 yılının ilk yarısında Kırgızistan’ın GSYİH hacmi 677 milyar somun üzerinde bir rakama ulaşmıştır. Reel GSYİH büyüme oranının

Dönemin Kırgızistan Başbakanı Akılbek Caparov’un yaptığı açıklamaya göre ülke ekonomisi 2024 ilk çeyreğinde yüzde 8,7 oranında büyüme kayd etmiştir.

Kırgızistan GSYİH hacmi reel olarak yüzde ise 10,6 artmış, bu da ülkedeki önemli ekonomik büyümeyi ve büyüme oranının 2023’e kıyasla hızlandığını ortaya koymuştur.

Covid 19 pandemisinden sonra tüm dünyada küresel istikrarsızlık ve zorluklar karşısında Kırgızistan ekonomisinin “Başarılı bir sınav verdiğini” gösteren bu veriler, Caparov tarafından “Böyle bir büyüme, ekonominin sadece uyum sağlamadığını, yeni bir seviyeye ulaştığını ve gerçek bir atılım gösterdiğini gösteriyor.” cümleleri ile tanımlanmıştır.

Türkiye ile Kırgızistan arasındaki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkiler de gün gittikçe artış göstermektedir. İki ülkenin başta Cumhurbaşkanlığı olmak üzere ilgili Bakanlık ve kurumlar, TOBB ve Türk Devletleri Sanayi ve Ticaret Odaları Birliği gibi kurumların özverili çalışmaları ile ivme kazanmaktadır.

Kırgızistan, üyesi olduğu büyük Türk dünyasının değerli, kıymete haiz, stratejik bir ülkesidir. Kırgızistan, Manas Destanı, İsviçre ile kıyaslanan muhteşem coğrafyası, Sadır Caparov yönetimindeki atılımları ile dikkate değer bir ülkedir.

Atlar ve kartallar ülkesi Kırgızistan’a çok büyük önem verilmelidir.

Kırgızistan buna layıktır.■

İçindekiler/contents

SAYIYA ÖZEL BAŞYAZI: KIRGIZİSTAN BAKANLAR KURULU BAŞKANI SN.AKILBEK CAPAROV

“Sayıya Özel BAŞYAZI”yı Kırgızistan Devlet Sekreteri Sn. Suyunbek Kasmambetov yazdılar.....9-16

KAPAK KONUSU/ “TÜRK DÜNYASININ MERKEZİ” TENGİRİ TOO’DAN YÜKSELEN KIRGIZİSTAN

2025 yılı Türk Devletleri Teşkilatı Dönem Başkanlığı “Güçlenmek” mottosu ile, Orta Asya’nın Stratejik öneme sahip, kadim tarihi ve gzetik ülkesi Kırgızistan’a geçti.....15-18

İnsan Unsuru/Prof.Dr.Nevzat Tarhan.....	19
Dünya Ölçeği/Dr.Müjdat Kayayerli.....	22
Ekonomist Gözüyle/Ali Coşkun.....	23
Mefkure/Namık Kemal Zeybek.....	25
Haber-yazı-analizler.....	26-30
Özel Röpötaj/Birol Akgün.....	31-36
İngilizce/Rusça Bölüm/.....	34-38
Abone Formu.....	39

Reklam İndeksi

Ön kapakiçi.....	Roketsan
1.Sayfa.....	Turkcell
3.Sayfa.....	Ziraat Bankası
5.Sayfa.....	Baykar
7.Sayfa.....	Halk Bankası
9.Sayfa.....	TUSAŞ
11.Sayfa.....	Aksa
13.Sayfa.....	Gümüşev
40.Sayfa.....	Sanko
Arka kapak içi.....	ASELSAN
Arka Kapak.....	TEI

Dünyanın Her Yerinde Ziraat Hep Yanınızda!

Müşteri İletişim
Merkezi
www.ziraatbank.com.tr

Ziraat Bankası

Bir bankadan daha fazlası

SAYIYA ÖZEL BAŞYAZI

“ULU BAYTEREK: TÜRK DÜNYASI, BİR BÜYÜK ÇINARIN DERİN KÖKLÜ DALLARIDIR!..”

Son zamanlarda Kırgız-Türk ilişkileri başta olmak üzere, Türk halklarının devlet tarihi üzerine yapılan değerlendirmelerin artış gösterdiği aşikârdır. Kendi başına bağımsız bir devlet kurmanın, memleketin oluşumu ve güçlendirilmesi daha da ileri noktalara getirilmesi, Türk tarihinin inşasında ortak amacın güdülmesi son derece sevindiricidir.

Süyünbek Kasmambetov
Kırgız Cumhuriyeti
Devlet Sekreteri

Türkiye Cumhuriyeti, 1991 yılında Kırgızistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmuştur. Bu tarihten itibaren Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ilişkiler tarih, kültürel ve dil bağlarının yanı sıra sosyo-politik, ticari-ekonomik ve kültürel-insani alanlarda da giderek güçlenmiştir. Gelecek süreçte kardeş milletler ve ortak hedefler doğrultusunda işbirliğinin daha da gelişeceği kuşkusuzdur.

Son zamanlarda Kırgız-Türk ilişkileri başta olmak üzere, Türk halklarının devlet tarihi üzerine yapılan değerlendirmelerin artış gösterdiği aşikârdır. Kendi başına bağımsız bir devlet kurmanın, memleketin oluşumu ve güçlendirilmesi daha da ileri noktalara getirilmesi, Türk tarihinin inşasında ortak amacın güdülmesi son derece sevindiricidir. Bu tür faaliyetler elbette Türk dünyası ortak tarihinin bir bütün olarak incelenmesini teşvik edecek aynı zamanda ülkeler arasındaki karşılıklı ilişkileri güçlendirecektir.

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi'ne (TürkPA) üye ülke temsilcilerinin bu tür ilişkilere katılımı oldukça önemlidir ve her daim desteklemeyi gerektirir.

İnsanlığı derinden etkileyen sağa sola devşiren, gümbürdemeyi tetikleyen günümüz küreselleşme çağı, bizi “ya var olacaksın ya da yok olacaksın” diyen gizemli bir soruyla baş başa bırakıyor. Bu inkâr edilemez önem verilmesi gereken durumdur. Her birimiz tarihi gerçeğin “Sen kimdin?-Kim oldun?-Kim olacaksın?” gibi daimî sorusuna net bir cevap bulmamız şarttır. Her bir millet zorunluluk hissin farkına varmalıdır. Haliyle bu durumdan tek başına çıkmak her ülke ve millet için çetin bir mücadeleyi gerektirir. Bu mücadeleyi kazanmanın tek bir yolu var o da kutuplaşmadan, yol ayrımına gitmeden ve çatışmadan uzak durarak “birlikten kuvvet doğar” düşüncesiyle bir arada yaşamamızda yatar.

Gerçekleri açık bir şekilde söylemek gerekir ki, Türk kardeşleri birleştiren kişi şüphesiz Türkiye Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan'dır. Bu aynı zamanda kaçınılmaz bir gerçektir. Geçtiğimiz günlerde Erdoğan, Gaziantep eyaletinin gençleriyle buluştuğunda dünyada “Bir baltaya sap olabilen” sadece iki liderin olduğunu vurguladı: “Erdoğan ve Putin,bunu rastgele olduğu için söylemiyorum. Ben 22 yıldır iktidardayım, Putin de uzak müddet iktidarda. Geri kalan siyasetçiler ortadan kayboldu. Bu nedenle istikrarlı bir politikayı sürdürmemiz son derece önemlidir” diyerek pek çok ikna edici örnekler verdi.

Kırgız-Türk tarihine dönecek olursak, tarihimiz onlarca yüzyıla yayılıyor. Genel olarak, kardeş Türk halkları eski çağlardan beri bir arada yaşamış, aynı dili ve gönlü paylaşmış benzer töreler, gelenekler ve

Dünya insan nüfusu genelinde bakıldığında Kırgızlar atın alını kadar küçük, ama 3000 yılı aşkın geçmişe sahip, milli değerleriyle gurur duyan bir millettir. İçinde bulunduğumuz kırkırdan küreselleşme çağında, geçmiş bugüne, bugünü geleceğe bağlayamaz isek insan onurunu, milletimiz de değerini kaybeder, en önemlisi de ulusumuz özgürlüğünü yitirir. Böyle bir halkın ömrünün kısa olduğu ve geleceğinin belirsiz olduğu açıktır. Bir milletin üzücü bir kaderini arzulayan iç ve dış güçler bulunmakta. Bunu asla unutmamalıyız! Dünya üzerinde, tarihi geçmişimiz bizimkinden çok daha uzun olan birçok toplum bulunmaktadır. Ancak, 30 asırdır geleneksel adını koruyan Kırgızlar gibi ismini koruyan halk oldukça nadirdir.Hatta bazıları ana dillerine sahip bile değildir ve bu diller ölü bir dil haline gelmiştir. Çağımızdaki küreselleşme durumu Kırgız halkı gibi azınlık milletler için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Bu tehlikeyi önleyebilmek yalnızca millî zihniyetin korunması ve diri tutulması ile gerçekleşir.

Gerçekleri açık bir şekilde söylemek gerekir ki, Türk kardeşleri birleştiren kişi şüphesiz Türkiye Cumhurbaşkanı sayın Recep Tayyip Erdoğan'dır. Bu aynı zamanda kaçınılmaz bir gerçektir. Geçtiğimiz günlerde Erdoğan, Gaziantep eyaletinin gençleriyle buluştuğunda dünyada "Bir baltaya sap olabilen" sadece iki liderin olduğunu vurguladı: "Erdoğan ve Putin, bunu rastgele olduğu için söylemiyorum. Ben 22 yıldır iktidardayım, Putin de uzak müddet iktidarda. Geri kalan siyasetçiler ortadan kayboldu. Bu nedenle istikrarlı bir politikayı sürdürmemiz son derece önemlidir" diyerek pek çok ikna edici örnekler verdi.

düşüncelere sahip olmuşlardır.

Bu halklar, uzun süreli ilişkileri korumuştur ve sürdürme gelmiştir. Günümüzde ise uluslararası ilişkiler düzeyinde de ortak stratejik çıkarları olan ülkeler arasında yer almaktadırlar. Artık mesafe ve zaman sorunları önemli ölçüde azalmış, uzak ve yakın kavramları daha koşullu hale gelmiştir. Dolayısıyla, ikili ve çok taraflı devletlerarası işbirliği ilişkilerinin yanı sıra Türk halkları arasındaki karşılıklı güvenin artırılması için önemli bir fırsat bulunmaktadır.

Böylece halkımız çok eski çağlardan beri yan yana yerleşmiş uyum içinde yaşamış zor zamanlarda birbirlerine kol kanat germiş bir nehir'in sularını içmişlerdir. Soydaş Türk halklarının yakınlığı dün veya bugün değil o dönemde şekillenmeye başladığı söylenebilir. Bundan ötürü ülkelerimizin istikbal parlak olduğunu hiç tereddütsüz söylemek yerinde olur.

Geçtiğimiz yıl IV. Dünya Göçebe Oyunları Türkiye'nin İznik şehrinde düzenlendi. Bu kapsamda Türk dünyasının kültür başkenti olarak kabul edilen Bursa'da "Manas" destinanın haftalığını düzenledik. Yedi düvel kardeşlerimizin desteği ve eşliğinde güzel geçti. "Manas" sadece Kırgız halkının değil yerli soydaş Türk halklarının ve hatta tüm insanlığın manevi değerlerinin zirvesidir ve tükenmez bitmez kaynağı olmuştur olmaya da devam edecektir.

Oradan çok uzak olmayan İznik şehri (antik Nikea) bize tarihi ve manevi açıdan uzak değildir. XI. yüzyıl Selçuklu döneminde daha doğrusu 1331 yılında Türk sultanı Orhan Gazi'nin daveti üzerine iki bini aşkın Kırgız askeri binlerce kilometre yol kat ederek kardeşlerimizin kaderini belirleyen kaçınılmaz savaşta yardımına geldi.

Türk askeriyle omuz omuza vermiş düşmanla kanlarının son damlasına kadar savaşmışlardı. Sonunda büyük bir mücadelenin ardından düşmanın kalesini ele geçirdiler.

Sultan Orhan Gazi'nin o savaşta hayatını kaybeden Kırgız kahramanları anısına yaptırdığı "Kırgız Türbesi" bu tarihi olayın açık bir kanıtıdır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın Kasım 2024'teki resmi ziyareti sırasında Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ticaret hacminin önümüzdeki yıllarda 5 milyar dolara çıkarılması konusunda bir mutabakat sağlanmıştır. Ayrıca, Kırgızistan'ın Türkiye'ye olan 58,8 milyon dolarlık borcu da tamamen silinmiştir. Bu noktada Kırgızistan'ın daha önce başka borçlarının da silindiğini belirtmemek kanaatimizce haksızlık olacaktır.

Ayrıca, iki padişahın "Orhan" adının eski Türk boyları Yenisey (Ene-Say) ve Orhun topraklarının tarihsel hafızasını öncelikle Orta Asya'ya ardından Batı'ya yayarak gelişen zihniyeti yad etmemiz gerektiğini hatırlatmakta. Bu durum aynı zamanda tarihsel bir hatırabelleği niteliğini de taşımaktadır. Şu anda, iki devlet başkanının çabalarıyla iki ülke ekonomisinin entegre edilmesi için önemli adımlar atılmaktadır.

Örneğin, Recep Tayyip Erdoğan'ın Kasım 2024'teki resmi ziyareti sırasında Kırgızistan ile Türkiye arasındaki ticaret hacminin önümüzdeki yıllarda 5 milyar dolara çıkarılması konusunda bir mutabakat sağlanmıştır. Ayrıca, Kırgızistan'ın Türkiye'ye olan 58,8 milyon dolarlık borcu da tamamen silinmiştir. Bu noktada Kırgızistan'ın daha önce başka borçlarının da silindiğini belirtmemek kanaatimizce haksızlık olacaktır.

Dünya insan nüfusu genelinde bakıldığında Kırgızlar atın alını kadar küçük, ama 3000 yılı aşkın geçmişe sahip, milli değerleriyle gurur duyan bir millettir. İçinde bulunduğumuz kıkırdayan küreselleşme çağında, geçmiş bugüne, bugünü geleceğe bağlayamaz isek insan onurunu, milletimiz de değerini kaybeder, en önemlisi de ulusumuz özgürlüğünü yitirir. Böyle bir halkın ömrünün kısa olduğu ve geleceğinin belirsiz olduğu açıktır. Bir milletin üzücü bir kaderini arzulayan iç ve dış güçler bulunmakta. Bunu asla unutmamalıyız!

Zaman değişiyor en nihayet. Zamana bağlı olarak bizim de düşünme ve çalışma yöntemlerimizi değiştirmeli ve daha da ileri noktalara taşımamız. Halkımız bizden böyle yenilikçi bir yaklaşım bekliyor. Tarihsel gereklilik de bunu talep etmektedir. Türk dünyası -köklü bir çınar (bayterek) gibidir. Bütün Türk halkları aynı ağacın dallarına benzer. Her ağaç kökleriyle yaşar.

Dünya üzerinde, tarihi geçmişi bizimkinden çok daha uzun olan birçok toplum bulunmaktadır. Ancak, 30 asırdır geleneksel adını koruyan Kırgızlar gibi ismini koruyan halk oldukça nadirdir. Hatta bazıları ana dillerine sahip bile değildir ve bu diller ölü bir dil haline gelmiştir. Çağımızdaki küreselleşme durumu Kırgız halkı gibi azınlık milletler için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Bu tehlikeyi önleyebilmek yalnızca millî zihniyetin korunması ve diri tutulması ile gerçekleşir.

Zaman değişiyor en nihayet. Zamana bağlı olarak bizim de düşünme ve çalışma yöntemlerimizi değiştirmeli ve daha da ileri noktalara taşımamız. Halkımız bizden böyle yenilikçi bir yaklaşım bekliyor. Tarihsel gereklilik de bunu talep etmektedir.

Türk dünyası -köklü bir çınar (bayterek) gibidir. Bütün Türk halkları aynı ağacın dallarına benzer. Her ağaç kökleriyle yaşar.

Kökleri derin olan ağacın en uzun damarını bulup dallarını yaymak, onu korumak, büyütme gibi milli değerlerimizi gelecek nesillere aktarmak da boynumuzun borcu ve görevimizdir.■

SAYIYA ÖZEL BAŞMAKALE

“Türk Dünyası Yüzyılı: 21.Yüzyıl” Türkiye Kırgızistan ticari ve ekonomik İlişkilerinin görünümü

olarak 1,3 milyar doları Kırgızistan'a ihracatımızdan; yaklaşık 300 milyon doları da Kırgızistan'dan ithalatımızdan oluşmaktadır. 5 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefimize en kısa sürede ulaşmak amacıyla ticareti geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

Ülkemizin Kırgızistan'a ihracatında özellikle çeşitli mamul ürünler, giyim eşyası ve giysi aksesuarları, diğer ulaşım araçları, tekstil iplikleri, kumaşlar, genel sanayi makine ve ekipmanları ve parçaları öne çıkmaktadır. Kırgızistan'dan ithalatımızda isekömür, kok ve briketler, altın, sebze ve meyveler, tekstil elyafı, demir dışı metaller önemli bir paya sahiptir. Türk ve Kırgız ekonomileri, birbirlerini tamamlayan bir görünüm çizmektedir.

Kırgızistan ile olan ekonomik ilişkilerimizin önemli bir boyutunu da karşılıklı yatırımlar oluşturmaktadır. Ülkemiz Kırgızistan'da 5. en büyük doğrudan yatırımcı konumundadır. Bu kapsamda, ülkemizin Kırgızistan'daki yatırımlarının 2 milyar doları bulunduğu değerlendirilmektedir. Kırgızistan'ın ülkemizdeki yatırımları ise 5 milyon dolardır. Ülkemizde 283 Kırgız firması faaliyette iken, Kırgızistan'daki Türk şirketlerinin sayısı 2.000'i geçmiştir.

Kırgızistan'daki Türk sermayeli yatırımlar içecek, bisküvi, şekerleme, çikolata gibi çeşitli gıda ürünleri yanında, mobilya, temizlik maddeleri, çay, un, tuz, şeker, boya, PVC ve plastik boru, yapı malzemeleri üretimi ile alışveriş merkezi işletmeciliği, marketçilik, bankacılık, tekstil üretimi, matbaa, turizm acenteliği, eğitim işletmeciliği, inşaat gibi çok çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Diğer yandan, ülkenin hidro-enerji alanındaki henüz işlenmemiş potansiyelinin farkındayız.

Türk Dünyası, ülkemiz açısından her zaman büyük önem atfedilen bir coğrafya olmuştur. Bu doğrultuda Türk Dünyasını oluşturan tüm devletlerle ilişkimizdal farklı yöne uzansa da kök birdir anlayışımız ile sürdürülmektedir. Demir Perde'nin yıkılması, Türk Dünyası arasındaki engelleri ortadan kaldırmış; ülkemiz, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın bağımsızlık ilanlarını büyük bir sevinçle karşılamış, bağımsızlıkları tanıyan ilk ülke olmuş ve Türk Devletleri'nin uluslararası siyasi ve ekonomik sisteme hızlı ve kolay entegrasyonlarının temini yönünde tüm tecrübesini kardeş ülkelere aktarmıştır.

Bugün, Türk Dünyası bağımsızlığın ilk yıllarındaki olumsuz ve kaotik koşulları geride bırakmayı başarmış, attığı somut adımlarla geleceğe ümitle bakmaktadır.

Türkiye olarak, kardeş ülkelerimizin bağımsız olmaları üzerinden geçen 30 yılı aşkın sürede, kaydettikleri gelişme ile ikili ve çok taraflı ilişkilerde ulaşılan aşamaya şahit olmaktan memnuniyet duymaktayız. Mevcut durumda, “dil, inanç ve tarih alanlarında sahip olduğumuz köprüleri” ticari ve ekonomik ilişkilerimize yansıtarak Türk Dünyası'nın kalkınma seviyesini artırmak ve vatandaşlarımızın refah seviyesini yükseltmek amacıyla çalışmalarımızı Devlet Başkanlarımızın rehberliğinde özveri ve kararlılıkla sürdürmekteyiz.

Bu kapsamda, kardeş Kırgızistan, Orta Asya'nın ekonomik potansiyeli ve dinamizmi yüksek ekonomilerindendir. Kırgızistan ile ticaretimizin kapsamının genişlemesi ve değerinin artması temel amacımızdır. Bu çerçevede, Kırgızistan ile ikili ticaret hacmimiz, 2022 yılında 1 milyar dolar olarak, 2023 yılında ise 1,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ticaret hacmimizin yaklaşık

Bugün, Türk Dünyası bağımsızlığın ilk yıllarındaki olumsuz ve kaotik koşulları geride bırakmayı başarmış, attığı somut adımlarla geleceğe ümitle bakmaktadır. Türkiye olarak, kardeş ülkelerimizin bağımsız olmaları üzerinden geçen 30 yılı aşkın sürede, kaydettikleri gelişme ile ikili ve çok taraflı ilişkilerde ulaşılan aşamaya şahit olmaktan memnuniyet duymaktayız. Mevcut durumda, “dil, inanç ve tarih alanlarında sahip olduğumuz köprüleri” ticari ve ekonomik ilişkilerimize yansıtarak Türk Dünyası'nın kalkınma seviyesini artırmak ve vatandaşlarımızın refah seviyesini yükseltmek amacıyla çalışmalarımızı Devlet Başkanlarımızın rehberliğinde özveri ve kararlılıkla sürdürmekteyiz.

1000 YILIN İSLAM FIKHI ESERİ EL-MEBSUT

Şemsü'l eimme Ebû Sehl Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed
(1009-1090)

SERAHSÎ

Prof. Dr. Mustafa Cevat Akşit Hocaefendi'nin başında bulunduğu bir komisyon tarafından 14 yılı aşkın bir sürede tercüme edilen ve Gümüşev Yayıncılık tarafından basımı gerçekleştirilen 31 ciltlik El-Mebhut eseri, tashih edilmiş 5. baskısı ile kitabevlerinde yer almaya başladı.

Mebhut eserinin 5. baskısına; Gümüşev Yayıncılık'ın resmi web sitesi ve Türkiye Diyanet Vakfı Kitabevleri başta olmak üzere pek çok dağıtıcı ve kitabevinden ulaşılabilir.

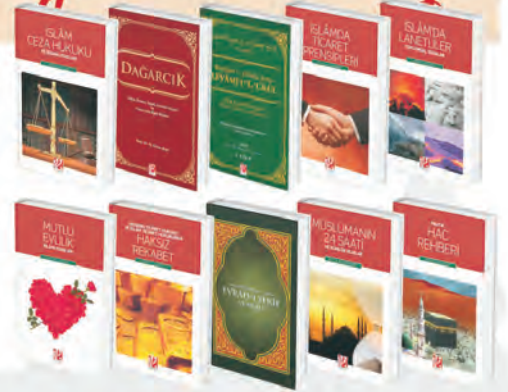
Ayrıca Gümüşhanevi Hazretleri'nin toplumsal hastalıkları ve kişilik kaybını önleyerek ebedi mutluluğa ulaştıran hadislerden derlemiş olduğu Râmûzü'l-ehâdis'in yine kendisi tarafından yapılan şerhi olan Levâmiu'l-ukûl adlı eser Türkçeye tercüme edilmektedir

Detaylı bilgi ve sipariş için
gumusev.com.tr
gumusevyay@gmail.com
0530 321 28 43

diğer eserlerimizle

5.

Baskı

**Bayilerde
yerini aldı**

Bu kapsamda, kardeş Kırgızistan, Orta Asya'nın ekonomik potansiyeli ve dinamizmi yüksek ekonomilerindendir. Kırgızistan ile ticaretimizin kapsamının genişlemesi ve değerinin artması temel amacımızdır. Bu çerçevede, Kırgızistan ile ikili ticaret hacmimiz, 2022 yılında 1 milyar dolar olarak, 2023 yılında ise 1,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ticaret hacmimizin yaklaşık olarak 1,3 milyar doları Kırgızistan'a ihracatımızdan; yaklaşık 300 milyon doları da Kırgızistan'dan ithalatımızdan oluşmaktadır. 5 milyar dolarlık ticaret hacmi hedefimize en kısa sürede ulaşmak amacıyla ticareti geliştirme çalışmaları devam etmektedir.

Bunun yanında, müteahhitlik faaliyetleri bakımından ülkemizin Kırgızistan'da önemli bir geçmişi bulunmaktadır. Firmalarımız bağımsızlığının ilk günlerinden bu yana Kırgızistan'da faaliyet göstermektedir. Türk müteahhitlik firmaları, Kırgızistan'da sayısı 100'e yaklaşan yaklaşık 1 milyar dolar değerinde proje üstlenmiş; Kırgızistan'ayeni karayolu, tünel, köprü, enerji nakil hatları, konut, okul ve havalimanı gibi modern alt ve üst yapı örnekleri kazandırmıştır. Müteahhitlerimiz ve teknik müşavirlerimiz, Kırgızistan'ın alt ve üst yapısının geliştirilmesi için yeni projelerde yer alma konusunda hazır ve isteklidir.

Kırgızistan ile ülkemiz arasındaki ikili düzeyde ekonomik ilişkilerimizi ele aldığımız en yüksek mekanizmalardan biri, Bakanlığımızın Sekreteryasını yürüttüğü ve eş başkanlığı Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz ile Kırgızistan Bakanlar Kurulu Başkanı Sayın AkılbekCaparov tarafından yürütülen Türk-Kırgız Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu (KEK)'dur.

KEK11 .Dönem Toplantısı 9 Şubat 2024 tarihinde Ankara'da düzenlenmiş, imzalanan Protokol ile birlikte 62 maddelik Eylem Planı kabul edilmiştir. Eylem Planı'ndaki somut maddelerin hayata geçirilmesiyle, ticaretten yatırıma, tarımdan sanayiye, enerjiden gümrüğe pek çok başlıkta Türkiye-Kırgızistan ilişkilerindeki ivmenin artırılması hedeflenmektedir.

Bunun yanında, Kırgızistan'ın da üyesi olduğu Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) şemsiyesi altında ticari ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirmek için yoğun çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Son olarak, Kırgızistan, 18 Ekim 2024 tarihinde TDT Ticaret ve Ekonomiden Sorumlu Bakanlar 13. Toplantısına ve 6 Kasım 2024 tarihinde TDT 11. Zirvesi'ne Bişkek'te ev sahipliği yapmıştır.

Zirve kapsamında, Sayın Cumhurbaşkanlarımız huzurunda, kağıtsız ticaret, elektronik imza, elektronik faturalandırma, elektronik ödemeler, lojistik, hızlı teslimat hizmetleri gibi alanları kapsayan Dijital Ekonomi Ortaklık Anlaşması (DEPA) TDT üyeleri arasında imzalanarak ticaretin çağdaş gerekliliklerine cevap verecek önemli bir adım atılmıştır. TDT Dönem Başkanlığının 6 Kasım 2024 tarihinde Kırgızistan'a geçmesi ile Teşkilat çatısı altında yürütülen çalışmalara yeni bir ivme kazandırılacaktır.

Önümüzdeki dönemde de Kırgızistan ile halihazırda çok iyi seviyelerde olan ticari ve ekonomik ilişkilerimizi her zaman bir adım ileriye taşımaya yönelik girişimlerimiz liderlerimizin yol göstericiliğinde devam edecek; kardeşliğimiz, çabalarımızın en büyük itici gücü olacaktır.■

Kırgızistan ile olan ekonomik ilişkilerimizin önemli bir boyutunu da karşılıklı yatırımlar oluşturmaktadır. Ülkemiz Kırgızistan'da 5. en büyük doğrudan yatırımcı konumundadır. Bu kapsamda, ülkemizin Kırgızistan'daki yatırımlarının 2 milyar doları bulunduğu değerlendirilmektedir. Kırgızistan'ın ülkemizdeki yatırımları ise 5 milyon dolardır. Ülkemizde 283 Kırgız firması faaliyette iken, Kırgızistan'daki Türk şirketlerinin sayısı 2.000'i geçmiştir.

Türk Dünyası, ülkemiz açısından her zaman büyük önem atfedilen bir coğrafya olmuştur. Bu doğrultuda Türk Dünyasını oluşturan tüm devletlerle ilişkimizdal farklı yöne uzansa da kök birdir anlayışımız ile sürdürülmektedir.

Demir Perde'nin yıkılması, Türk Dünyası arasındaki engelleri ortadan kaldırmış; ülkemiz, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın bağımsızlık ilanlarını büyük bir sevinçle karşılamış, bağımsızlıkları tanıyan ilk ülke olmuş ve Türk Devletleri'nin uluslararası siyasi ve ekonomik sisteme hızlı ve kolay entegrasyonlarının temini yönünde tüm tecrübesini kardeş ülkelere aktarmıştır.

GELECEĞİNE
GÜÇ KAT

EMPOWER YOUR FUTURE

T625 GÖKBİY

GENEL MAKSAT HELİKOPTERİ
MULTIROLE UTILITY HELICOPTER

TUSAŞ - Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.

TSKGV'nin Bağı Ortaklığı ve SSB'nin İştirakidir.
Subsidiary of TAFF and affiliate of SSB.

tusas.com

SAYIYA ÖZEL BAŞMAKALE

İki Kardeş Ülke: Türkiye-Kırgızistan
kardeşliği, etkileşim ve ilişkilerinde
TÜRKSOY'un katkıları

Sultan Raev
TÜRKSOY Genel
Sekreteri

Türkiye ve Kırgızistan, tarihsel ve kültürel bağlarının getirdiği samimi bir kardeşlik ilişkisi içinde bulunmaktadır. Her iki ülke, ortak Türk tarihi, dili ve kültürü üzerinden şekillenen bu dostluğu, uluslararası platformlarda sürdürülebilir bir ortaklığa dönüştürmeyi başarmıştır.

Bu bağlamda TÜRKSOY, iki ülke arasındaki işbirliğini destekleyen ve kültürel diplomasi aracılığıyla kardeşlik bağlarını pekiştiren önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye-Kırgızistan kardeşliğinin tarihsel temelleri

Türkiye ve Kırgızistan'ı birleştiren tarihsel kökler, Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanmaktadır. Bu iki halk, yüzyıllar boyunca ortak bir dil, din ve gelenek paylaşımı yapmış ve böylelikle birbirine sıkı sıkıya bağlı bir kardeşlik ilişkisi oluşturmuştur.

Türk dili ailesine mensup olmaları, iki milletin birbirini kolayca anlamasını ve kültürel etkileşimi daha kolay bir hale getirmiştir. Kırgızistan, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazandıktan sonra, Türkiye bu yeni bağımsız devleti tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur. Bu, Türkiye'nin Kırgızistan ile kardeşlik bağlarına verdiği önemi gösteren bir jest olarak tarihe geçmiştir. O tarihten bu yana iki ülke arasındaki ilişkiler, sadece diplomatik alanda değil, aynı zamanda kültürel, ekonomik ve akademik alanlarda da derinleşerek devam etmiştir.

TÜRKSOY'un kuruluşu ve tarihsel geçmişi

Türk Dünyası'nda kurulmuş ilk işbirliği teşkilatı olan Uluslararası

Türkiye ve Kırgızistan'ı birleştiren tarihsel kökler, Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar uzanmaktadır. Bu iki halk, yüzyıllar boyunca ortak bir dil, din ve gelenek paylaşımı yapmış ve böylelikle birbirine sıkı sıkıya bağlı bir kardeşlik ilişkisi oluşturmuştur.

Türk dili ailesine mensup olmaları, iki milletin birbirini kolayca anlamasını ve kültürel etkileşimi daha kolay bir hale getirmiştir. Kırgızistan, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazandıktan sonra, Türkiye bu yeni bağımsız devleti tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur.

Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY, Türk halkları arasındaki kültürel bağları koruma ve bu bağların güçlenmesine katkı sağlama amacıyla 12 Temmuz 1993 tarihinde Almatı'da Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan kültür bakanları tarafından imzalanan bir anlaşma ile kurulmuştur.

TÜRKSOY'un merkezi Ankara'da bulunmakta olup kuruluşun başlangıcından itibaren temel amacı Türk Dünyası'nın zengin kültürel mirasını koruma, geliştirme ve uluslararası düzeyde tanıtmaktır. Kuruluşundan bu yana TÜRKSOY, çeşitli şairler buluşması, sanatçı atölyeleri, sergiler, tiyatro festivalleri ve kültürel miras projeleri gibi sayısız etkinliğe öncülük etmiştir. Bu etkinlikler, Türk Dünyası'ndaki çeşitlilik içinde birlik anlayışının pekişmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

TÜRKSOY'un rolü ve katkıları

1. Ortak Kültürel Etkinlikler ve Sanat Faaliyetleri
TÜRKSOY, kültürel etkileşimi canlı tutmak ve bu bağların gelişmesine katkı sağlamak amacıyla her yıl birçok etkinlik düzenlemektedir. "Türk Dünyası Kültür Başkenti" programı, bu etkinliklerin en bilinenlerinden biridir. Bu program, her yıl bir Türk şehrinin kültür başkenti ilan edilmesini ve o yıl boyunca pek çok etkinliğin bu şehirde düzenlenmesini içermektedir. 2014 yılında Kırgızistan'ın Oş şehri bu ünvanı taşımış ve bu vesileyle Türkiye ve Kırgızistan'ın ortak kültürel etkinlikleri yoğunlaşmıştır.

Türkiye ve Kırgızistan arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında, TÜRKSOY'un bu süreçteki önemi artarak devam edecektir. İki ülke arasındaki kültürel bağların daha da güçlenmesi ve bu bağların ekonomik ve siyasi işbirliklerine zemin hazırlaması beklenmektedir. Türkiye'nin Kırgızistan'daki yatırımları ve Kırgızistan'ın Türkiye ile ticari ilişkileri, kültürel bağların oluşturduğu güven ortamında daha da gelişecektir. TÜRKSOY sadece Türkiye ve Kırgızistan için değil, tüm Türk Dünyası için birleştirici bir güç olmaya devam etmektedir.

Bu kardeşlik bağları, Türk Dünyası'nın gelecekteki birlik ve beraberlik hedefleri doğrultusunda önemli bir temel oluşturmaktadır.

 BAYKAR

Köklerden Göklere

**BAYRAKTAR
AKINCI**

**BAYRAKTAR
KIZILELMA**

**BAYRAKTAR
TB3**

**BAYRAKTAR
TB2**

**BAYRAKTAR
Mini**

KEMANKEŞ 2

**BAYRAKTAR
KALKAN**

KEMANKEŞ 1

AKLIN YOLU

Vahit Erdem
Savunma Sanayii Kurucu
Müsteşarı

Yeni sistem için yeni yöntem

Ülkemizde modern bir savunma sanayinin kurulması ve yeni sisteminin oluşturulması ilk konumuzdu. Bunun için işbirliği yapacağımız belli başlı NATO ülkelerinin standartlarına uygun bir dokümantasyon çalışmasının ve ulaşmak istediğimiz hedeflere araç teşkil edecek hazırlıkların yapılması önem taşıyordu. Bu amaçla kaynak teşkil edecek doküman ve bilgileri, işbirliği yapacağımız savunma sanayinde ileri ülkelere temin etmeye gerekiyordu.

Yaptığımız ziyaretlerle ve elçiliklerimiz kanalıyla Savunma sanayii güçlü NATO ülkelerinden elde ettiğimiz bilgi ve çeşitli dokümanlarla yeterli bir bilgi bankası oluşturuldu.

Bunlardan faydalanarak kendi amaçlarımıza uygun sanayileşme, tedarik sistemi ve uygulama yöntemleri belirledik ve dokümanları hazırladık. Bu çerçevede; uluslararası ihale usullerine uygun, sanayileşme ve teknolojik kabiliyet kazanmayı hedef alan, projelerin milli ekonomiye katkısını azamiye, negatif etkisini asgariye indirecek Teklif İsteme Dokümanı, Teklif Değerlendirme Kriterleri, Kalite Kontrol ve Sanayi Güvenliği dokümanları hazırlandı. NATO kalite kontrol standartlarını belirleyen AQAP (Allied Quality Assurance Publication) Türkçe ve İngilizce yayımlanarak sanayicilere gönderildi ve eğitim çalışmaları yapıldı.

Ayrıca savunma sanayine katkıda bulunacak yerli sanayinin tespiti için sanayi envanteri yaptık. 900 civarında sanayi tesisinin savunma sanayi amaçlı kullanılabileceği anlaşıldı. Sanayi envanterinin her iki yılda bir yenilenmesini de kararlaştırdık.

Gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme politikalarında önemli yer alan of-set politikasının belirlenmesi de bizim için gerekliydi. Uzun yıllardan beri döviz kazancını artırmak, sanayide kalite, standart ve verimliliği yükseltmek, bu sayede yurt içinde katma değer yaratmak, uluslararası pazarlarda rekabet etmek için kullanılan of-set politikası önemli bir araçtı.

Türkiye'ye of-set kavramı, 1984 yılında imzalanan F-16 savaş

uçaklarının yurt içinde ortak üretim yolu ile tedarikine ilişkin anlaşma ile girmişti. Savunma Sanayi Müsteşarlığı of-set kavramına ve uygulamalarına açıklık getirmek, politikaları belirlemek ve uygulamaların izlenmesini sağlamak amacıyla ile Türkçe ve İngilizce "Of-Set Elkitabı" hazırlayarak yerli ve yabancı sanayicilere dağıttı.

Daha önce kısaca bahsetmiştim. 1952'de Türkiye'nin NATO ülkesi olması ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu; NATO çerçevesinde, belirlenen kurallara uygun olarak yürütülüyordu. Silah, araç ve gereç tedariki Özellikle ABD ve Alman yardımlarına dayanıyordu. Bu sistemin zamanla siyasi ve ekonomik maliyetinin taşınmasının zor hale geldiğini söylemiştim.

Mesela Almanya, bir kısmı İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma silahların terörle mücadelede Güneydoğu'da kullanılmaması konusunda Türkiye'ye uyarıda bulunmuştu. Bunlardan biri de taktik tekerlekli askeri araçlardı (İlerde görüleceği üzere Türkiye'de bu araçların âlâsı üretilmeye başlayacaktır).

ABD'den yapılan yardımların ağırlığını FMS (Foreign Military Sales) kredileri oluşturuyordu. Bu krediler Yunanistan'la Türkiye'ye 7 ye 10 oranı ile bir kısmı hibe, bir kısmı kredi olarak verilmekte ve tamamı ABD'den silah tedarikinde kullanılmaktaydı.

FMS kredisi ile Amerikan şirketlerinden alınan silahların hem fiyatlarının yüksek olması ve hem de hibe yoluyla alınan eski silahların lojistik maliyetlerinin yüksekliği Türkiye'ye çok daha pahalıya mal oluyordu. Bu konuda geçmiş yıllardan başlayarak bir çalışma yapmış ve durumu Özal'a anlatmıştık.

Bu çalışmayı gördükten sonra Özal ilk Amerika seyahatinde, Beyaz Saray'da ABD Başkanı Bush ile görüşmeden sonra, Amerikan basınına bir beyanat vermişti. Beyanat iki kelimeydi ve etkiliydi. "No aidmoretrade" yani "Yardım değil daha çok ticaret". Bu cümle artık ABD ile ilişkilerde temel söylem ve ilke haline gelmişti.

Kendi paramızla doğrudan silah alımında ise yerleşmiş bir yapı vardı. Her silah firmasının Ankara'da

temsilcilikleri bulunuyor ve temsilcilik aracılığıyla Türkiye'ye silah satılıyordu. Artık bu yapı yeni hukuki düzenleme ve teşkilatla değişecekti. Yerli savunma sanayinin geliştirilmesinin ve silah tedarikinin belli başlı NATO ülkelerinin standartlarına uygun bir yöntemle yürütüleceğinin iç ve dış çevrelere anlatılması, inandırılması gerekiyordu. Bu konuda güven oluşturulması sistemin başarısı için elzemdi. ■

Türkiye'ye of-set kavramı, 1984 yılında imzalanan F-16 savaş uçaklarının yurt içinde ortak üretim yolu ile tedarikine ilişkin anlaşma ile girmişti. Savunma Sanayi Müsteşarlığı of-set kavramına ve uygulamalarına açıklık getirmek, politikaları belirlemek ve uygulamaların izlenmesini sağlamak amacıyla ile Türkçe ve İngilizce "Of-Set Elkitabı" hazırlayarak yerli ve yabancı sanayicilere dağıttı. Daha önce kısaca bahsetmiştim. 1952'de Türkiye'nin NATO ülkesi olması ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu; NATO çerçevesinde, belirlenen kurallara uygun olarak yürütülüyordu. Silah, araç ve gereç tedariki Özellikle ABD ve Alman yardımlarına dayanıyordu. Bu sistemin zamanla siyasi ve ekonomik maliyetinin taşınmasının zor hale geldiğini söylemiştim.

TÜRKSOY'un öncelikli alanlarından biri de eğitim ve gençlik programlarıdır. Teşkilat, Türk Dünyası gençleri arasında kültürel etkileşimi artırmak amacıyla öğrenci değişim programları, genç sanatçılar kampları ve akademik işbirlikleri gibi projelere öncülük etmektedir.

Bu projeler, Türkiye ve Kırgızistan gibi kardeş ülkeler arasındaki genç nesillerin birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamış ve iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin gelecek nesillere aktarılmasını desteklemiştir.

Özellikle Manas Üniversitesi'nin rolü burada vurgulanmalıdır. Türkiye ve Kırgızistan'ın ortak girişimiyle kurulan bu üniversite, iki ülke arasındaki eğitim işbirliğinin en somut örneklerinden biridir.

Manas Destanı'nın uluslararası ün kazanmasında da TÜRKSOY'un katkıları yadsınamaz. Destan, Kırgız halkının tarihini, kültürel kodlarını ve geleneklerini yansıtan önemli bir eser olarak öne çıkmaktadır. TÜRKSOY, Manas Destanı'nı dünya çapında tanıtmak için uluslararası sempozyumlar, konferanslar ve akademik yayınlar organize etmiştir.

Bu çalışmalar, Türk Dünyası'nın kültürel mirasının daha geniş bir kitle tarafından tanınmasına katkıda bulunmuştur.

Eğitim ve gençlik programları

TÜRKSOY'un öncelikli alanlarından biri de eğitim ve gençlik programlarıdır. Teşkilat, Türk Dünyası gençleri arasında kültürel etkileşimi artırmak amacıyla öğrenci değişim programları, genç sanatçılar kampları ve akademik işbirlikleri gibi projelere öncülük etmektedir.

Bu projeler, Türkiye ve Kırgızistan gibi kardeş ülkeler arasındaki genç nesillerin birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlamış ve iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin gelecek nesillere aktarılmasını desteklemiştir.

Özellikle Manas Üniversitesi'nin rolü burada vurgulanmalıdır. Türkiye ve Kırgızistan'ın ortak girişimiyle kurulan bu üniversite, iki ülke arasındaki eğitim işbirliğinin en somut örneklerinden biridir. Manas Üniversitesi, Türk Dünyası'nın farklı bölgelerinden öğrencileri bir araya getirerek kültürlerarası bir öğrenme ortamı sunmakta ve gençlere ortak bir kimlik bilinci kazandırmaktadır.

Diplomatik ve kültürel köprüler

TÜRKSOY, Türkiye ve Kırgızistan arasında sadece kültürel bir bağ değil, aynı zamanda diplomatik bir köprü görevi de görmektedir. Teşkilat, düzenlediği uluslararası toplantılar ve

forumlarla Türk Dünyası ülkeleri arasında çok taraflı işbirliği mekanizmalarını desteklemektedir.

Bu platformlar, Türkiye ve Kırgızistan'ın diğer Türk halklarıyla da işbirliğini güçlendirmesine olanak sağlamaktadır.

TÜRKSOY'un bu rolü, uluslararası arenada Türk Dünyası'nın görünürlüğünü artırmak açısından kritik bir öneme sahiptir. Kültürün birleştirici gücü sayesinde TÜRKSOY, siyasi ve ekonomik işbirliği zeminini de güçlendirmiştir. Özellikle Kırgızistan'ın uluslararası tanınırlığının artmasına ve Türk Dünyası'nın bir parçası olarak kimliğinin pekişmesine katkı sunmuştur.

TÜRKSOY'un geleceği ve Türkiye Kırgızistan ilişkilerine etkisi

Türkiye ve Kırgızistan arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında, TÜRKSOY'un bu süreçteki önemi artarak devam edecektir. İki ülke arasındaki kültürel bağların daha da güçlenmesi ve bu bağların ekonomik ve siyasi işbirliklerine zemin hazırlaması beklenmektedir.

Türkiye'nin Kırgızistan'daki yatırımları ve Kırgızistan'ın Türkiye ile ticari ilişkileri, kültürel bağların oluşturduğu güven ortamında daha da gelişecektir.

Sonuç olarak, TÜRKSOY sadece Türkiye ve Kırgızistan için değil, tüm Türk Dünyası için birleştirici bir güç olmaya devam etmektedir. Bu kardeşlik bağları, Türk Dünyası'nın gelecekteki birlik ve beraberlik hedefleri doğrultusunda önemli bir temel oluşturmaktadır.■

TÜRKSOY, Türkiye ve Kırgızistan arasında sadece kültürel bir bağ değil, aynı zamanda diplomatik bir köprü görevi de görmektedir. Teşkilat, düzenlediği uluslararası toplantılar ve forumlarla Türk Dünyası ülkeleri arasında çok taraflı işbirliği mekanizmalarını desteklemektedir. Bu platformlar, Türkiye ve Kırgızistan'ın diğer Türk halklarıyla da işbirliğini güçlendirmesine olanak sağlamaktadır. TÜRKSOY'un bu rolü, uluslararası arenada Türk Dünyası'nın görünürlüğünü artırmak açısından kritik bir öneme sahiptir.

Türk Dünyasının Ortak Bir Gelecek Kurabilme Ülküsü: KIRGIZISTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ

Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN
Kırgızistan-Türkiye Manas
Üniversitesi Rektörü

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, 30 Eylül 1995 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgız Cumhuriyeti Hükümetlerince Türkiye'nin İzmir şehrinde imzalanan "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma" ile "Kırgızistan, Türkiye ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile Türk Topluluklarından gelecek öğrencilerin öncelikle eğitim öğretim göreceği" özel statüye sahip, modern eğitim veren, iki kardeş ülkenin kurduğu ortak bir yükseköğretim kurumudur.

Manas Üniversitesinin öğretim dili, Kırgızca ve Türkiye Türkçesi'dir. Bütün öğrenim düzeylerinde eğitim ve öğretim ücretsizdir. Manas Üniversitesi, 4'ü Kırgız Cumhuriyeti'nden, 4'ü Türkiye Cumhuriyeti'nden olmak üzere 8 kişilik Mütevelli Heyet tarafından yönetilmektedir. Mütevelli Heyet dahil, Üniversitenin idari, mali ve ilmi denetimi Kırgız Cumhuriyeti tarafından atanan 4 kişi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından atanan 4 kişi olmak üzere 8 üyeden oluşan Denetleme Kurulu tarafından denetlenmektedir. Üniversite'nin genel takibi, Türk tarafı adına Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Kırgız tarafı adına Kırgız Cumhuriyeti Bilim ve Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Manas Üniversitesinde 12 Fakülte, 1 Yüksekokul, 1 Meslek Yüksekokulu, 1 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve 6 Araştırma Merkezi olmak üzere toplam 21 akademik birim vardır. Akademik birimlerde 41 lisans, 10 önlisans, 27 yüksek lisans ve 17 doktora programı olmak üzere toplam 95 akademik program yürütülmekte ve Kırgızistan başta olmak üzere Türk dünyası ve akraba topluluklar dahil 14 farklı ülkeden 6500 öğrenci öğrenim görmektedir. Mezun sayısı 13155'tir. Manas, 27 ülkeden 252 üniversiteyle işbirliği protokolü, değişim programları,

Kırgızistan ile Türkiye'nin kardeşlik ilişkilerinde en ciddi ve etkili kurum Manas Üniversitesidir. Bütün Manaslılar, bu üniversiteyi kuranlara, emek verenlere şükran ve minnet borçludur. Üniversitemizde 5 yıl eğitim gören öğrencilerimizin, mezunlarımızın "Manas'ın" savaşırlığını model alarak Türk dünyasının ortak bir gelecek kurabilme ülküsünün de kurumsal hamlelerinden biri olan Manas Üniversitesinin misyonunu gerçekleştirmeye doğru yılmadan ve yorulmadan koşacağına gönülden inanıyorum.

İNSAN UNSURU

Prof.Dr.Nevzat Tarhan
Üsküdar Üniversitesi Rektörü

Doğru Tanrı tasavvuru ile Rasyonel inanç mümkün mü?

Nörobilim ve kuantum bilgisi bize akıl yürütme için yeni verileri sundu. Evrenin bir simülasyon olduğuna dair veriler çok arttı. Akıllı tasarım görüşü ile “varoluş ve yaratılış” yeniden düşünülebilir oldu.

Dış bir gerçeklik varsa -ki var- bunu 2010 yılında yayınlanan İnanç Psikolojisi kitabımda bir eskizle açıklamaya çalışmıştım. O tarihte “enerji tabanlı evren” diyordum şimdi “dijital tabanlı evren” diyorum. Çünkü “Veri her şeydir” tezi, “her şey veridir”e dönüştü. Maddenin bile bir enerji yoğunlaşması olduğu anlaşıldı.

Entropi yasasına göre; Evren “BigBang” yani büyük patlama ile başladı ve düzenden düzensizliğe doğru ısı ölümüne doğru gidiyor. Kiplik mantığının ihtimal hesaplarına göre bu aktarılanların olması için bir dış denetim gereklidir. Bu durumda İbn-i Sina'nın en büyük keşfi olan “Allah Vacibü'l-Vücut'dur” yani, “zorunlu bir varlıktır” hipotezi doğrulanmış oluyor. Yapılan in silico matematik modelleme deneyleri ile zorunluğu varlığın sıfatları belirlenebiliyor ve bu bilgiler bizi “Tevhid” inancına ulaştırıyor.

Tanrı Tasavvuru ile Rasyonel Akla Giden Yolda İlkel Ben ve Bilge Benin Farkı İlkel ben, Yaratıcı ile olan ilişkisinde şöyle düşünür: “Her olay birbirinden çıkar, kanunlar kendi kendine işler, fizik ve yasalar hepsi birbirinin devamıdır. Yani her şey kendi kendine işler.” Eski çağlarda bu fizik, kimya, biyoloji yasaları bilinmeden önce insanlar putlara tapıyorlardı. “Yüksek bir güç var, bunu açıklayamıyoruz” diyorlar ve kolay yolu putlara tapmakta buluyorlardı. Mesela firavunlar ruhların bekasına inanıyorlardı ama kendilerini yeryüzü tanrısı yapmışlardı.

Bir bakıma Yaratıcıyı kabul ediyor ama ona ortak oluyorlardı. İlkel ben bunu günümüzde, ateizmden çok deizm biçiminde söylüyor. Ateizm, teizm ve deizm. Teizm; dinleri ve en az bir Tanrı olduğunu kabul eder. Ateizm hiçbirini kabul etmez. Deizm ise, Tanrıyı kabul eder ama peygamberleri ve dinin varlığını kabul etmez. Deizm ve Ateizm dengesinde

bir de “ate” vardır. Ate, “Ben Tanrıya inanmıyorum ama ispat etmeye de çalışmıyorum” der. Ateizm, Tanrının olmadığını ispat etmeye çalışır. Deizmde Tanrı vardır ama dünyadaki düzene karışmaz.

Teizmde Yaratıcı vardır ve her şey Onun kontrolündedir. Deizm düşüncesi gözlemlenen gerçeklikle uyumlu değildir ve geçersizdir. Bediüzzaman, canlılarda görünen harika hareketler ve sanatlı nakışlar bir tek ilaha verilmediği taktirde, bitkiler dahil her bir canlıya bir ilahlık verilmesi gerektiğini ifade eder. Canlının her bir atom ve molekülünde de her şeyi görür bir göz, her şeyi işitir bir kulak ve her şeyi kuşatan bir akıl ve bilinç olması gerekir, der. (Sözler, 2009)

Panteizmin deistik formu olan pandeizm, tanımını “Allah her şeydir, her şey Allah” klişesinde bulur. Pandeizmde madde, kuvvet ve kanundan ibaret olan doğa ile Allah aynı gerçeğin iki değişik ismidir. Ancak bu görüş sonraları çok kısıtlayıcı bulunmuş ve maddeden bağımsız olup maddeye nüfuz eden bir doğa üstü varlığın da olduğunu kabul eden pandeizm akımı doğmuştur. Bazı panteizm fikirlerini adapte etmiş olan deizm, Allah ile evrenin bir ve aynı olduğu inancını ifade eder ve 'pandeizm' olarak bilinir. Bu görüş aslında Tek Tanrı'yı evrene yayıp yok etme, yani tek irade olan Allah'ı inkâr edip Onun bazı vasıflarını evrene yükleme düşüncesinden farklı bir şey değildir. Böylece pandeistler kendilerini tanrının bir parçası gibi görürler.

Bilge insan aklını da kullanarak nasıl çözüm üretir? Bilge İnsanın Çözümleri:

1-Big Bang Teorisi: Materyalizm; madde ezeli ve ebedidir, diyordu. BigBang'ın anlaşılmasından sonra maddenin ezeli ve ebedi olmadığı, bir başlangıcı ve sonu olduğu kanıtlandı. BigBang bir başlangıcın varlığını göstermektedir. Bunlar yeni gerçeklerdir.

2- Entropi Hakikati: Entropi hakikatinde düzen-düzensizlik zıddiyeti vardır. Mesela ısı, sıcaktan soğuğa, aydınlıktan karanlığa doğru gidiyor. Biz evimizin bahçesini ekip biçmezsek dağınıklığa doğru gidiyor. Entropi yasası, termodinamiğin ikinci yasasıdır. Bu iki yasaya göre evren, düzenden

düzensizliğe doğru gidiyor. O halde evrende mevcudu korumaya yönelik dışarıdan müdahale gerekiyor; dış gerçeklik, dış güç gerekiyor. Mesela bir odanın aydınlanması için sürekli enerji ve ışık verilmesi gerekir. Karanlığın giderilmesi için ışık verilmesi, soğukun gitmesi için de sıcaklığın verilmesi şarttır. Aslında karanlık, aydınlığın olmamasıdır.

Evrende her şey zıddıyla bilinir, zıtların dinamik dengesi vardır. Böyle bir denge her yerde vardır. Sosyal entropi, davranışsal entropi gibi. Sosyal entropi ve davranışsal entropiye göre, her olayı kendi haline bırakırsanız iyi ve kötü olarak sonuçlanır. Mesela bir yerde devlet olmazsa hırsızlar ve çeteler rahatlıkla ortalığı ele geçirir, savaş durumunda olduğu gibi. O halde bir düzen ihtiyacı var ve bu düzen her varlığın temel ihtiyacıdır. Evrenin temel ihtiyacı düzen ihtiyacıdır. Düzen ihtiyacını karşılırsanız düzen sürer, karşılamazsanız her şey dağılır. Bu düzeni sürekli sağlayabilecek bir zorunlu varlık olmalı. Materyalizme bir de bu yasayla darbe indirilmiş oldu.

İbn-i Sina'nın en büyük keşfi olan “Allah Vacibü'l-Vücut'dur” yani, “zorunlu bir varlıktır” hipotezi doğrulanmış oluyor. Yapılan in silico matematik modelleme deneyleri ile zorunluğu varlığın sıfatları belirlenebiliyor ve bu bilgiler bizi “Tevhid” inancına ulaştırıyor.

Kırgızistan ve Türkiye başta olmak üzere 5 farklı ülkeden oluşan güçlü akademik ve idari personeliyle uluslararası ağı güçlü bir üniversitedir. Manas, yeşil kampüsü, öğrenci yurtları, sosyal, kültürel ve sportif tesisleri, zengin merkez kütüphanesi ve akademik birim kütüphaneleri, okuma salonları, dil, tercüme ve araştırma laboratuvarları, 15 bin kişiye hizmet veren sağlık merkezi, 24 saat yayın yapan ulusal televizyon ve radyosuyla öğrenci merkezli, fiziki yapısı güçlü bir üniversitedir.

Güçlü alt yapısı, yönetim süreçleri, akademik ve idari kadrosu doğal olarak Manas Üniversitesini başarılarla taşımıştır. Bugün Manas, Kırgızistan'da ilkleri başaran, pek çok yükseköğretim alanında öncü ve örnek bir üniversite konumundadır. Scopus ve WOS veri tabanlarında yayınlanan makale ve atıf sayısı, ulusal ve uluslararası bilimsel araştırma projeleriyle Kırgızistan'da ilk sırada yer almaktadır. Kırgızistan'da QS dünya sıralamalarında ilk 1000'de yer alan ilk üniversitedir ve son üç yıldır bu istikrarını sürdürmektedir.

Manas, 2025 QS dünya sıralamasında, Asya'da en iyi 230'uncu, Orta Asya'daki ise en iyi 10'uncu, QS modern diller öğretiminde dünya sıralamasında ilk 300 içinde üniversitedir. Bu başarılarının yanı sıra Manas, Kırgızistan'da QS Stars Yıldızlar Genel Değerlendirme Sistemine, UI GreenMetric Dünya Üniversiteleri Sıralamasına giren ilk üniversitedir.

Uluslararası başarılarının yanı sıra Manas Üniversitesinin en önemli başarısı, öğretim dili Kırgızca olan bir üniversite olarak Kırgız diline sağladığı katkılardır. KTMÜ, yükseköğretimin bütün dallarında (sosyal bilimler, fen bilimleri ve sağlık bilimleri alanında) Kırgız diliyle eğitim verilebileceğini kanıtlayan bir üniversitedir. “*Altın Köprü Tili Üyrotüü Kitepteri* (A1, A2, B1, B2, C1 Düzeyi)” kitapları ile Kırgızca öğretiminde kendi özgün kaynaklarını oluşturarak Kırgızca öğretiminde model olmuştur. KTMÜ, öğretim elemanlarının özverili çalışmalarıyla 74.000 madde başı

kelimeden oluşan Kırgızca-Türkçe Sözlük, Türk Dünyası Ortak Metinleri Antolojisi, Manas Destanı'nın Tematik Dizini, alan terminolojisiyle ilgili 35'i aşkın terimler sözlüğü ve 300'ün üzerinde Kırgızca ders kitabı ve araştırma kitabını yayınlamaya devam etmektedir. Manas, nitelikli mezunlarıyla iki ülkenin kardeşliğinin ve Türk dünyasının bütünlüğünün güçlenmesine de katkı sağlamaktadır.

Manas mezunları başta Kırgızistan, Türkiye ve Türk dünyası olmak üzere sosyal ve fen bilimleri alanlarında önemli hizmetler vermekte, kamu ve özel sektörlerde çalışmaktadırlar.

Manas, “Bir Üniversiteden Ötesi” mottosuyla yaptığı faaliyet ve etkinlikleriyle insana dokunan bir üniversitedir. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, yaptığı eğitim ve diplomasi faaliyetleriyle de iki ülke ve Ulu Türkistan arasında önemli ilişkilerin gelişmesine katkı yapan önemli bir yükseköğretim kurumudur.

Manas Üniversitesi, kuruluş ve eğitim felsefesini öncelikle iki ülkenin, geleceği birlikte şekillendirebilme iradesinde bulmaktadır. Bu bağlamda faaliyete geçtiğinden beri sürdürülebilir, geliştirilebilir, üretken ve adım adım büyümesi hedeflenen bir vizyonun temel taşıdır.

Manas Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti'nin, kardeşlik ve dostluk köprüsü olması ile birlikte, Türk dünyasının ortak bir gelecek kurabilme ülküsünün de kurumsal hamlelerinden biridir. Kuruluşunun 30. yılını 30 Eylül 2025'te kutlayacağımız, açıldığı günden beri emek verdiğimiz Manas Üniversitesi'nin iki kardeş ülke arasındaki rolünü bölüşecek başka bir kurum veya kuruluş yoktur. Bu sebeple taşıdığı misyon ve sorumluluk yüksektir.

Yirminci yüzyıl, Türk dünyasında ateşten imtihanlar

DÜNYA ÖLÇEĞİ

Dr.Müjdat Kayayerli
21.Dönem Milletvekili

Atatürk'ün diplomasi anlayışı ve diplomat kimliği

Diplomasi ile yakın ilgisi olan Mustafa Kemal, Osmanlı Genel Kurmayının önem verdiği Bulgaristan' ın Başşehri Sofya da ilk askeri Ateşelik görevini 1913-1915 yılları arasında yapmış, daha sonra Belgrad ve Çetinye 'de görevini sürdürmüştür. Bu şehirlerde diplomasi ve diplomatlar ait gözlemlerde ve değerlendirmede bulunarak diplomasını yakından tanıma fırsatı yakalayarak tecrübe kazanmıştır.

Sofya da siyasi kültürel hayatın önde gelen ismi olan Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan itibaren izlediği diplomasi ve diplomat kimliği ile, milli Türk Devleti'ni bağımsız, egemen ve uluslararası sistemin en iyi, rol model bir devlet haline getirmeyi başaran büyük bir liderdir. Atatürk' ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti Türk Dünyasındaki Devletlere örnektir. Atatürk, her alanda " klasik güç dengesi politikasını" izleyerek "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesini gerçekleştirmek için çalışmış, stratejiler geliştirmiştir.Bu ilke ile dış politikada macera ve saldırganlığa yer vermemiş, barış, istikrar ve halkın huzuruna önem vermiştir.Özellikle devletler arasındaki sorunların hukuk, diplomasi, istişare, karşılıklı mutabakat ve müzakerelerle çözüme varmak için etkin bir "diplomasi dili" geliştirmiştir. Uyguladığı diplomaside kin, nefret ve şovenizmin yeri yoktur.

Atatürk, "Barış Fikrini" Türkiye'nin genel politikasında "Yumuşak Güç" olarak kullanmıştır; Büyükelçi, usta diplomat Bilal Şimşir, Atatürk' ün 1921-1927 yılları arasında, tam 17 yılda 40 kadar "Dostluk Antlaşmasına vesile olduğundan" bahsederek, devletlerarasında iyi dostluk ilişkileri kurduğunu anlatır. Özellikle savaş yapılan Yunanistan ile 30 Ekim 1930 da "Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakemlik Antlaşması" yapması, bütün yabancı gözlemci ve devletlerin ilgisini çekmiştir.

Türk Diplomasisi ikili ve çok taraflı diplomasi politikasını etkin bir şekilde kullanarak 1932 de, Atatürk sayesinde Milletler Cemiyetine de katılmayı becermiştir. Türkiye, Milletler Cemiyeti İlkelerinin "Dünya Barışına" katkıda bulacağına inanmasına

rağmen, istediğini maalesef bulamamıştır.

Atatürk, 1925 de, "Türkiye Cumhuriyeti' nin uluslararası uygarlık ailesinde ihmal edilmemesi gerekli bir güç ve barışçılık savunucusu olduğunu" belirtir. 1926 yılında, "Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve bu güvene uymayı amaçlayan, açık ve buna sahip çıkan politikaların en sıcak taraftarıyız." düşüncesi açıkça ilan eder. 1928 yılında Meclis açılışında , " Dış Politikamızda dürüstlük, ülkemizin güvenliği ve gelişmesinin korunmasına önem verilmesi ilkesi davranışlarımıza rehber olmaktadır." görüşünü beyan ederek, Kara, Hava ve Deniz kuvvetlerimizle barış ve güvenliğin korunmasına önem verdiğini, ifade eder.

Atatürk'ün Barış Düşüncesinin en somut örneğini, 19 Ocak 1929 da Briand- Kellogg Paktı a katılmasında görüyoruz. Çünkü ABD, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Belçika, Polonya, Çekoslovakya ve Japonya tarafından Paris de imzalanan bu Pakt, " Savaşı ulusal politikanın bir aracı olmaktan çıkarma sorumluluğunu getirmiştir." Ama, bu Pakt'a uymayan devletlere karşı tatbik edilecek yaptırımlar hk.bir düzenlenme olmadığı için, saldırgan olan ülkelere bir şey yapılamamıştır.Sovyetler Birliği' nin " bu paktın onay sürecini beklemeden yürürlüğe koymak için hazırlanan Litvinov Protokolü' ne" de Türkiye taraf olmuştur.

1932 yılında Atatürk, " Komşularımızla ve bütün uluslarla ilişkilerimiz ciddi, içten, barış ve güven fikrine dayalı olarak gerçekleşmektedir ." diyerek, yurdumuzu ve haklarımızı koruyabilecek güçte olmayı, Barışı koruyacak uluslararası çalışma birliğine önem vermeyi yeniden hatırlatır!

Mustafa Kemal Atatürk, Türk Diplomasisinde Barış düşüncesiyle, Doğunun Kahramanı, ezilen Asya ve Afrika halklarının, mazlum milletlerin ilham kaynağı olan büyük bir asker,İyi Bir Devlet Adamı, Stratejist Bir Diplomat, dünyanın saygınlığını kazanmış Devrimci ve Reformcu bir Liderdir. Cumhuriyet ve Laiklik,

hürriyet ve eşitlik, O' nun vazgeçilmez ilkeleridir.

Modern, muasır devletler statüsüne geçmeyi hedefleyen bir Türkiye hayali O'nun kalninde, beyninde her zaman vardı! İşte Türkiye, Türk Milleti'nin cesareti, birliği, dirliği, yasada ve kıvançda "ortak akıl üreten" toplum dinamikleriyle , barış ve mücadele sayesinde Atatürk'ün engin tecrübesi ve vizyonu ile kurulmuş, ilelebet sonsuza kadar yaşayacak güzel bir ülkedir.

Atatürk, 1925 de "Türkiye Cumhuriyeti' nin uluslararası uygarlık ailesinde ihmal edilmemesi gerekli bir güç ve barışçılık savunucusu olduğunu" belirtir. 1926 yılında, "Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve bu güvene uymayı amaçlayan, açık ve buna sahip çıkan politikaların en sıcak taraftarıyız." düşüncesi açıkça ilan eder. 1928 yılında Meclis açılışında , " Dış Politikamızda dürüstlük, ülkemizin güvenliği ve gelişmesinin korunmasına önem verilmesi ilkesi davranışlarımıza rehber olmaktadır." görüşünü beyan ederek, Kara, Hava ve Deniz kuvvetlerimizle barış ve güvenliğin korunmasına önem verdiğini, ifade eder.

ağır tecrübeler yaşattı. Bu ağır süreçlerden biri Sovyetler Birliği dönemi idi ve bu dönem 1991 yılı itibarıyla bağımsız Türk devletlerinin ortaya çıkmasıyla son buldu. Yirmi birinci yüzyıla ise bağımsız Türk devletlerinin dil, tarih, kültür birliğini, siyasi, diplomatik, ekonomik ve akademik alanlarda da birliğe dönüştürme süreci olarak şahitlik etmekteyiz. Manas Üniversitesi, bu çabaların bilimsel alandaki bir şahidi, bir mihenk taşı, tarihten geleceğe doğru yükselen bir abidesidir. Kurulduğu günden beri iki ülkenin kardeşliğine katkılar sunan, gençlerin kariyerlerinin insanî, meslekî ve bilimsel temelini oluşturan, eğitim sistemi, misyonu ve katkılarıyla sadece Kırgızistan için değil bütün Türk dünyası için yeni kapılar açabilen bir kurum olarak Manas Üniversitesi, takdirle karşılanan bir yolculuğa sahiptir.

Manas Üniversitesi'nin kurumsal varlığını bu açıdan değerlendirmek gerekir. Bu bir yaklaşım, bir tarih perspektifidir. Fakat asla hamasi söylemlerle değil, gerçekçi bir bakışla iddia ortaya koyabilme arayışıdır. Bir üniversite, aklın ve bilimin öncülüğünde ilerleyişi, kuruluş felsefesi, kurucu iradenin sağlamlığı, eğitimindeki niteliği, geleneğini besleyen kaynakların gücü, derinliği ve geleceğe taşınma iradesi, düşünen, sorgulayan, dönüşen, gelişen, üretken nesillerin yetişmesine sunduğu katkılarla bir çınar gibi ayakta kalır, büyür ve kök salar. Aksi halde dünyada olup bitenleri okuyamayan, öngöremeyen, hedef belirleyemeyen, emsalleriyle rekabetin dışında kalmış, taklitten öteye geçemeyen, özgünlüğü olmayan bir üniversite, durağanlaşmaya ve gerilemeye mahkûm olur. Genel anlamda üniversitelerin özelde ise Manas Üniversitesi'nin durumu ve geçmişten geleceğe yolculuğu, bu açıdan da bir tefekkür alanı sunmaktadır.

Bir üniversite, bilimi toplumsal bilince, tecrübelerini kültürel birikime, problemleri çözüm üreten bir akla, yaklaşımlarını, araştırmalarını, sorgulamalarını yeni kapılar aralayabilen bir vizyona doğru götürebildiği sürece katkıda bulunabilir ve varlık gayesini bulabilir. Manas Üniversitesi, emsal teşkil eden diğer üniversitelerde de olduğu üzere bu dinamik sürecin sancılarını yaşamaktadır. Zaten bu süreçte sancılar çekmeyen kurumlar da kendilerini yenileyebilme iradesini ortaya koyamayacak, bu da kendini tekrar etmeye, tıkanmaya sebep olacaktır.

Dünyanın sancılı süreçler yaşamaya, savaşlarla bocalamaya, bunalımlarla sarsılmaya gebe olduğu bu süreçte, üniversitelerin sancı çekmemesi gibi bir durum söz konusu olamaz. Küresel boyuttaki sorunlara ve çözümlere, fırsatlara ve tehditlere, çatışan ve örtüşen hususlara dikkat kesilen, bağımsız Türk devletlerini ve genel olarak Türk dünyasını bütüncül olarak değerlendiren bir yaklaşımın ve tarih perspektifinin ürünü olan Manas Üniversitesi, kuruluşunun 30'uncu yılında artık kurumsal varlığını sadece "köprü" metaforuyla değerlendirmeyecektir.

Teknolojinin geldiği seviye, küreselleşme mefhumunun giderek daha da toplumların birbiriyle temas ve etkileşim alanları sunması, yerel sorunların küresel çapta etki göstermesi, artık ülkeler arasındaki mesafelerin neredeyse anlamını yitirdiği bir süreci beraberinde getirmiştir. Dünya hızla dönüşmektedir ve beraberinde daha birçok sorun ortaya çıkmaktadır.

Bu yol ayrımında, bir üniversitenin kısır döngüler

Manas Üniversitesi'nin kurumsal varlığını bu açıdan değerlendirmek gerekir. Bu bir yaklaşım, bir tarih perspektifidir. Fakat asla hamasi söylemlerle değil, gerçekçi bir bakışla iddia ortaya koyabilme arayışıdır.

içinde kendini tekrar etmesi, kabuğunu kıramaması, vasatlığa sürüklenmesi, süreçlerin ve sonuçların dışında kalması anlamına gelecektir.

İşte Manas Üniversitesi, bu yerel, bölgesel ve küresel çaptaki belirsizliklere, teknolojinin hızına, ekonomik sorunlara, kavramların anlamını yitirmesine, gerçeğin görünme ve algılanma ihtimalinin dahi sorgulandığı böylesine zorlu bir sürece rağmen; elindeki imkânlar nispetinde edilgen bir konumda değil, özne olarak, üzerine basılıp geçilen köprü konumunda değil, iki ülkenin kardeşliğinden beslenerek, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün "Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için, en hakiki mürşit bilimdir, fendir." sözünden hareketle ve üniversitenin adını aldığı "Manas'ın" savaşçı ruhuna atfen, Türk dünyası çapında bir direnç kaynağı, bir bilimsel üretim kaynağı, bir akıl, fikir ve bilinç kaynağı olarak yoluna devam etmek istemektedir. Yol uzun, iş çetin, zaman kısıtlı. Fakat her şeye rağmen, neden olmasın?

21. yüzyılın "Türk Yüzyılı" olmasına katkı sağlamak amacıyla durmadan çalışan Türk dünyası gençlerinin ortak duygu ve düşüncelerinin birleştirildiği Manas Üniversitesinde, modern bilimin gereklerine uygun davranan; gücünü ve iradesini insanlık âleminin refahı, huzuru, esenliği ve mutluluğu için kullanan yeni nesiller yetiştirme arzusu ebediyen devam edecektir. Kırgızistan ile Türkiye'nin kardeşlik ilişkilerinde en ciddi ve etkili kurum Manas Üniversitesidir. Bütün Manaslılar, bu üniversiteyi kuranlara, emek verenlere şükran ve minnet borçludur.

Üniversitemizde 5 yıl eğitim gören öğrencilerimizin, mezunlarımızın "Manas'ın" savaşçılığını model alarak Türk dünyasının ortak bir gelecek kurabilme ülküsünün de kurumsal hamlelerinden biri olan Manas Üniversitesinin misyonunu gerçekleştirmeye doğru yılmadan ve yorulmadan koşacağına gönülden inanıyorum. ■

KONUK YAZAR

Metin Kılıç
T.C. Kırgızistan Eski
Büyükelçisi

Kırgızistan Orta Asya'nın
kalbidir

1 863 yılında, Osmanlı pasaportu hamili olarak ve derviş kılığında Orta Asya'yı gezen, verdiği eserlerle de Turan fikrinin yaratıcısı olan Macar Arminius Vambéry, sözkonusu gezisi sırasında karşılaştığı Kırgızlardan şöyle bahseder:

"Kırgızlar, diğer uluslardan tavır ve hareketlerindeki metanet ve ağırbaşlılıklarıyla ayrılıyorlardı. Kırgızlar, Buhara'ya geliyorlardı ama hiçbir zaman burada yerleşmiyorlardı. Genellikle Hanlığın kuzey bölgesinde gezip dolaşıyorlardı. Sayıları çok azdı. Bunların sayılarını belirlemek çok zordur. Kırgız aşiretleri içinde bulunduğum sıralarda sayılarını öğrenmek istedim. Her defasında soruma, benimle eğlenerek 'önce çölün kumlarını sayınız, sonra Kırgızların sayısını hesap edebilirsiniz' karşılığı verdiler. Yurtlarına gelince, şimdiye kadar bunların yaşadıkları başlıca yerler Hazar denizi ile Çin arasında bulunan bölgedir. (...) Kırgızlar Turanlılara özgü eski ahlak ve gelenekleri tümüyle korumuşlardır."

Benim de Kırgızistan'da görev yaptığım dört yıllık dönemde yaptığım iki gözlem Kırgızların sayısının bilinmezliği (Toplam 6,5 milyon olup da dünyanın her tarafında nasıl mevcut oluyorlar) ve Kırgızların Türk uluslarına özgü ahlak ve gelenekleri yaşatıyor olmaları olmuştur. Kırgızlar olmasaydı, en azından bugün çektiğimiz Osmanlı'nın başlangıcına ilişkin tarihi dizilerde, eski Türk gelenek ve görenekleri ile Boz Üy denen Türk çadırları yerine, imkansızlıktan Moğol Gerk'leri (çadır) ile giysi, kuşum ve adetlerini kullanmak zorunda kalacaktık. Farkı da bilmeyecektik.

Vambéry, aynı kitabında, karşılaştığı Kırgız çocukların bile yedi cedlerini bir çırpıda sayabilmelerine de hayran kalmıştır. Kırgızistan'daki görevim sırasında eski Türk adetleri olan Kırgız gelenek ve göreneklerine dair etnografik çalışmaları kitaplaştırmaya ve Türkçeye çevirterek yayınlamaya hevesli bir tek kurum bile bulamamış olmak en büyük hayal kırıklıklarımın biri olmuştur. Ümidim, ileride eski Türk gelenek ve göreneklerini yeniden gün yüzüne çıkaracak etnografik

çalışmaları yapabilecek Bakanlık ve kurumların ortaya çıkmasıdır.

Sayılarının azlığına rağmen, Vambéry zamanında Hazar'dan Çin'e kadarki bölgeyi dolaşarak etki bırakabilmiş olan Kırgızlar, bugün de Orta Asya'da ticari, beşeri ve kültürel faaliyetlerin merkezini oluşturmaktadır. Kırgızistan, pazarlarıyla güney doğu Asya'dan doğu Avrupa'ya kadar olan bölgesel ticaretin kalbidir. Dordoy gibi devasa pazarlarıyla hem eski Sovyet coğrafyasındaki devletler ile Çin, Kore, Vietnam gibi güney doğu Asya devletleri arasındaki mal değişiminin merkezi, hem de Avrupa ile güney Doğu Asya arasındaki hava kargo ulaşımının duraklama ve ikmal noktasıdır.

Aynı şekilde Türk mallarının bölgeye tanıtım ve dağıtım noktası da Kırgızistan'dır. Bu açıdan gelecekte de Türk mallarının Moğolistan'dan Batı Çin'e ve Fergana Vadisine kadar dağıtımının merkez üssü olmaya adaydır. Çünkü Kırgızistan'ın Oş şehri Urumçi, Kaşgar, Hoten ile Tacikistan ve Özbekistan'ın Fergana Vadisindeki şehirleri için uluslararası pazarlara açılım noktasıdır.

Parlamente demokrasi ile yönetilen ve serbest piyasa ekonomisine sahip olan Kırgızistan daima Orta Asya'da ticaretin merkez üssü olmuştur. Demokratik ve liberal yönetim yanında sözkonusu merkezi konumun diğer bir sebebi de iyi yetişmiş genç nüfustur. Toplam nüfusu 6,5 milyon olan Kırgızistan'da elliden fazla üniversite mevcut olup nüfusun okur yazarlık oranı %90'ın üstündedir. Genç nüfus girişimcidir.

Kırgızistan'da Türk mal ve hizmetlerinin yoğun olmasının tek sebebi sadece bölgeye giden Türkiyeli işadamları olmayıp, Türkiye'de üniversite okuyan Kırgız gençlerin dönüşlerinde Türkiye'yi Kırgızistan'a bağlayan iş ve ortaklıklar kurmaları da ekonomik işbirliğimizin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Ancak, ülkemizin Türk veya Kırgız işadamlarının Kırgızistan'da kurabilecekleri Türk menşeli yatırımlara uygun koşullu kredi sağlamaması bölgeye yatırımı kısıtlamıştır. Yatırımcılar, uygun

. koşullu kredinin eksikliğinde kendi öz sermayelerine güvenmek zorunda kalmışlar, bu sebeple yatırımlarını küçük tutarak zaman içinde kar ettikçe yeni yatırımlara girişmeyi tercih etmişlerdir. Bu durum yatırımların çok uzun zaman almasına, genellikle sadece hızlı kar getiren alanlara yönelmesine ve aradan geçen zamanda gerçekten büyük etki yapacak yatırımların başka devletlere kaptırılmasına sebebiyet vermiştir.

THY de zamanında Kırgız milli havayolu şirketini alarak aynısını yapabilirdi. Ancak bu fırsatı kaçırmıştır. Halbuki Yeni Delhi'den veya Karaçi'den Orta Asya'ya veya herhangi bir Rus şehrine (Omsk, Kazan vs) gidecek yolcuya önce İstanbul'a gel, saatlerce bekle diyemezsiniz. Bişkek en uygun bağlantı terminalidir. Aynı şekilde havadan ipek yolundan pay almanın diğer bir yolu da Bişkek ve Oş havalimanlarının işletilmesidir.

Şirketlerimiz ellerini çabuk tutarlarsa, bu fırsat da Rus, Amerikan, Çin şirketlerine kaptırılmış olmaz. ■

Parlamente demokrasi ile yönetilen ve serbest piyasa ekonomisine sahip olan Kırgızistan daima Orta Asya'da ticaretin merkez üssü olmuştur. Demokratik ve liberal yönetim yanında sözkonusu merkezi konumun diğer bir sebebi de iyi yetişmiş genç nüfustur. Toplam nüfusu 6,5 milyon olan Kırgızistan'da elliden fazla üniversite mevcut olup nüfusun okur yazarlık oranı %90'ın üstündedir.

Türkiye Maarif Vakfı Başkanı Prof.Dr.Birol Akgün: “Maarif Eğitim Kurumları Kırgızistan nezdinde büyük alaka görmekte ve eğitimde kaliteyi artırmaktadır”

“Vakfımızın Asya'da Kırgızistan ve Azerbaycan'da, Balkanlarda ise altı ülkedeki faaliyetleri sayesinde, Balkanlardan Asya'ya Türkiye ile Türk dünyasındaki ülkeler arasında eğitim yoluyla oluşan bağlar derinleşmekte, ortak geçmişimizin kültürel unsurları keşfedilmekte, bu da iş birliklerini destekleyen bir temel oluşturmaktadır. Maarif Vakfı'mızın gerek Türk dünyası ve Balkanlarda gerekse bütün dünyadaki okullarında Türkçe öğretilmesine verdiği önem de esasında ülkelerimiz arasındaki kültürel, diplomatik, ve ticari bağların gelişmesine, ortak geleceğimize bir yatırım olmaktadır.”

ÖZEL RÖPORTAJ

Türkiye Maarif Vakfının özellikle Türk dünyasına ve eğitim faaliyetlerinin Türk dünyasında icrasına verdiği önem hakkında bilgi verir misiniz?

Binlerce yıllık ortak tarih, dil, din, coğrafya, kültür ve ticari bağlara sahip olduğumuz Türk dünyası ile ilişkilerin her sahada geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bütün bu hedefleri gerçekleştirmek, kalıcı ve verimli hale getirmek ise nitelikli, şeffaf, yenilikçi ve ülkelerin insan kaynağını en azami düzeyde geliştirecek eğitim öğretim faaliyetlerini uygulamaktan geçecektir. Bu noktada Vakfımız; eğitim yoluyla kültürel bağları güçlendirmekte, ortak tarih, dil ve kültüre sahip ülkelerle ilişkilerini derinleştirmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı, faaliyet gösterdiği ülkelerde modern, kaliteli ve yerel değerlerle uyumlu eğitim programları sunarak bu bölgelerdeki gençlerin

nitelikli bir eğitim almasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda; 11 farklı ülkede Türkiye Araştırmaları Merkezi de açılmıştır.

Vakfımız hem ülkelerdeki yerel müfredatla, talep eden ülkelerde uluslararası programlarla eğitim yaparken, bir yandan da dünyanın ihtiyacı olan yeni eğitim programını için kendi müfredatını geliştirmekte, bilimsel yarışma, konferans ve etkinliklerle ülkelerle kültürel ilişkileri derinleştirecek projelere imza atmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfının Türk dünyasına verdiği önem, sadece okullar açmakla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda yerel yönetimlerle iş birliği yaparak eğitimde kaliteyi artırmaya yönelik projeler geliştirmekte ve Türk kültürünü tanıtan programlar düzenlemektedir.

Bu doğrultuda; 2024 yılında Uluslararası İki Dillilere Türkçe Öğretimi Çalıştayı, Balkanlarda Türkçe Öğretimi ve Türkoloji Sempozyumu yapılmış, uluslararası Türkçe münazara turnuvaları, bilimsel yarışma ve fuarlar düzenlenmiştir. Bu çalışmalar, Türk dünyasında kardeşlik bağlarını güçlendirmekte ve eğitim aracılığıyla ortak değerlere sahip genç nesillerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır.

Vakfımızın Asya'da Kırgızistan ve Azerbaycan'da, Balkanlarda ise altı ülkedeki faaliyetleri sayesinde, Balkanlardan Asya'ya Türkiye ile Türk dünyasındaki ülkeler arasında eğitim yoluyla oluşan bağlar derinleşmekte, ortak geçmişimizin kültürel unsurları keşfedilmekte, bu da iş birliklerini destekleyen bir temel oluşturmaktadır.

Maarif Vakfı'mızın gerek Türk dünyası ve Balkanlarda gerekse bütün dünyadaki okullarında Türkçe öğretilmesine

EKONOMİST GÖZÜYLE

Ali Coşkun

58-59.Dönem Sanayi Bakanı

Noel ve Noel Baba'ya nice efsaneler yakıştırılmıştır: Hz. İsa'nın doğum gününde tüm canlılar ve bitkiler hediyeler getirmiş (zeytin, hurma, elma v.b.) küçük çam ağacının getirecek meyvesi yokmuş. Bu nedenle diğer ağaçların arkasında üzüntülü kalmış. O zaman bir melek acıyıp bir grup yıldız çam dallarına konarak süs olmaları için görevlendirmiş. Bebek Hz. İsa çamı görünce sevinerek gülümsemiş ve onu kutsamış. Doğum gününde çamın süslenerek çocukları sevindirmesini istemiş.

Böylece önce Hz. İsa'nın arzusunu sembolize eden Noel piramidi oluşmaya başlamış. Noel mevsiminde ağaçla aynı odada Noel piramidi de bulunurdu. 16. Yüzyılda Noel piramidi ve cennet ağacı birleşerek Noel ağacını oluşturdu. M.S. 354 yılında Roma İmparatorluğu döneminde Noel'in aynı gün kutlanarak Hristiyanlığın kurumsallaşması ve güçlenmesi için Papa Liberius 24 aralığı 25 aralığa bağlayan geceyi İsa'nın doğum günü (Christmas) ilan etmişse de bir çok Hristiyan grup (Ermeniler başta) bunu benimsemeyip Christmas'ı 6 Ocak tarihinde kutlamaktadırlar.

İngiltere'ye 19. YY başlarında ulaşan Noel ağacı Kraliçe Victoria'nın eşi Alman Prensi Albert'in desteği ile bu yüzyılın ortalarında yaygınlaştı. O dönemde Noel ağaçları, dallarına kurdele ve kağıt zincirlerle asılmış mum, şekerleme ve keklerle süsleniyordu. Göçmen Almanların Kuzey Amerika'ya 17. Yüzyılda götürdükleri Noel Ağacı, 19. Yüzyılda moda oldu. Gelenek, Avusturya, İsviçre, Polonya ve Hollanda'da da yaygındı. Japonya ve Çin'e 19. Ve 20. Yüzyılda Amerikalı Misyonerler tanıttı. Günümüzde internet kanalları dahil büyük bir ticaret aracı olan Noel ağacı (Noel Piramidi) süs malzemeleri aynı zamanda Noel Baba hediyeleri ile de bütünleşerek bütün dünyayı saran büyük bir Pazar oluşturdu.

Son yıllarda Türkiye'yi de saran yılbaşı ağacı, Yılbaşı kutlamaları adı altında gelişen Noel anlayışı çam ormanı katliamına dönüşmektedir. Ne gariptir ki baraj, köprü, santral ve yol yapımı sırasında kesilen ağaçlar için sokağa dökülüp devlete kafa tutan;

polise taş atanlar ve onlara sahip çıkanlar çamları kesip birkaç gün için Noel ağacı yapanlar karşısında ses çıkarmıyorlar...

NOEL BABA

Noel Baba Noel gecesi, çocuklara hediye bıraktığına inanılan sonradan masallaştırılmış dini hiçbir özelliği olmayan efsanevi kişidir.

Uygulamada Çocuklar kendisine mektupla Noel için hangi hediyeyi istediklerini bildirirler. Aileleri bu mektuplardan çocukların istediği hediyeleri ve bazı yiyecekleri çocuklar uyurken baş uçlarına bırakırlar. Noel Babanın ren geyiklerinin çektiği uçan kızığını hediyelerle doldurup evlere bacalardan girerek herkesin hediyesini dağıttığına inanılır. (*2) Yayımlanmış Makaleler 19 Noel Baba'nın hediye getirmesi geleneği, İskandinav Mitolojisi'ndeki tanrı Odin'e dayanır.

Odin, uçan atı Sleipnir ile avlanmaya gittiğinde, çocuklar Sleipnir için çizmelerinin içine havuç ve saman koyup Şöminenin yanına asarlardı. Odin'in bu iyilik karşılığında çocuklara hediye ve şekerlemeler getirdiğine inanılırdı. Zamanla bu gelenek Avrupalı göçmenler vasıtasıyla Amerika'ya ulaştı. Çizme yerine hediyeler için büyük çoraplar kullanılmaya başlandı ve bu gelenek Noel'e dahil oldu Noel Baba birçok dilde, Aziz, Nikola (Klaus), Noel ve baba sözcüklerinin türevlerinden oluşturulmuş isimlerle anılır: Amerika ülkelerinde kullanılan Kris Kringle ismi, ilk kez Martin Luther tarafından kullanılan Almanca Christkind (Çocuk Mesih) adının yozlaşmış halidir. Piskopos Nikola, Likya'nın Myra yöresinde (günümüzde Demre Antalya) yaşamış, din adamı olmadığı halde iyi kalpli ve hayırsever olduğu için sonradan kendisine piskopos unvan verilen bir 4. yüzyıl Hristiyan aziz kabul edilir.

Noel Babanın piskopos Nikolayı konu alan Hollanda efsanesi Sinterklaas'a dayandığı kabul edilir. Hollandalı göçmenler Amerika'ya ulaştığında bu isim zamanla Santa Claus'a dönüştü Roma İmparatoru Diocletian döneminde Hristiyanların gördüğü zulüm esnasında tutuklanmış, İmparator Büyük Konstantin döneminde serbest bırakılmıştır. Roma İmparatoru I. Justinianos Nikola adına

Konstantinopolis'de (bugünkü İstanbul) bir kilise inşa ettirdi. Öldükten sonra Myra'daki kilisesinin mezarlığına gömüldü.

6. yy'a gelindiğinde türbesinin ünü bayağı yayılmıştı. 1087 yılında İtalyan denizciler kemiklerini İtalya'nın Bari kentine götürdüler. Bu nakil, Nikola'nın Avrupa'daki ününü büyük oranda artırdı ve Bari kenti Hristiyanların bir hac merkezi haline geldi. (* 3) Nikola, iyi kalpliliği ve cömertliği ile meşhurdur. Günümüzdeki Noel Baba imajı, karikatürist Thomas Nast'ın 3 Ocak 1863 tarihli Harper's Weekly dergisinde yayınlanan siyah beyaz çizimlerine dayanır. (*2) Nast'ın çizimleri ni 1822'de Amerikalı şair Clement Clarke Moore'un yazdığı kabul edilen ve ölümünden sonra kendisine atfedilen, "A Visit from Saint Nicholas" (Aziz Nikola'nın Ziyareti) ya da "Twas the Night Before Christmas" (Noel'den Önceki Geceydi) olarak bilinen şiirden esinlenerek yapmıştır.

Bugünkü Popüler Noel Baba imajı, çizer Haddon Sundblum'un, 1931 yılından itibaren Coca-Cola'nın kış aylarında düşen satışlarının arttırılması ve o dönemlerde de zararlı görülen kolanın çocuklar tarafından da tüketilmesini yaygınlaştırmak amacıyla hazırladığı kırmızı beyaz Coca-Cola renkleriyle çizilerek son halini almıştır.

Sundblum'un Noel Baba'sı böylece şişman, beyaz sakallı, uçları beyaz kürklü kırmızı bir kıyafet giyen, siyah kemerli, siyah çizmeli, yumuşak kırmızı şapkalı oldu.■

verdiği önem de esasında ülkelerimiz arasındaki kültürel, diplomatik, ve ticari bağların gelişmesine, ortak geleceğimize bir yatırım olmaktadır.

Türkiye Maariv Vakfı değerli bir katkı sunmaktadır

En son Türk Devletleri Teşkilatı Liderler Zirvesinde Cumhurbaşkanımızın karşılanması, kendilerine en üst devlet nişanı olan "Manas Nişanı"nın tevcihi ve Türk-Kırgız ilişkilerinin taşındığı samimi ortam, Türkiye Maarif Vakfının eğitim faaliyetlerine nasıl yansıtacaktır?

Cumhurbaşkanımızın Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesinde "Manas Nişanı" ile onurlandırılarak Türkiye-Kırgızistan ilişkilerinin dostane bir zeminde diplomatik olarak pekiştirilmesi, Türkiye Maarif Vakfı olarak bu ülkedeki eğitim çalışmalarımız açısından değerli bir katkı sunmaktadır.

Uluslararası sistemin yapısında meydana gelen köklü değişim ve buna bağlı dönüşümlerle, geleneksel diplomasinin kamu diplomasisiyle desteklenmesi ihtiyacına binaen Vakıf olarak faaliyet gösterdiğimiz ülkelerde uzun vadeli sürdürülebilir bağlar kurmak ve kazanımların sürekliliğini sağlamak için gelecek nesillere nitelikli bir eğitim sunma hedefi taşımaktayız.

Devlet Başkanları nezdinde pekiştirilen bu ilişkiler, Kırgızistan'da Maarif Eğitim Kompleksimizin üç senedir başarıyla sürdürdüğü ve ülke genelinde büyük ilgi ve takdir gören nitelikli eğitime desteğin artmasına, yaygınlaşmasına ve aynı zamanda toplumlar arasındaki itimadın sürmesine vesile olacaktır.

Öğrenciler ve aileleri tarafından Türkiye'ye duyulan güven eğitim kurumlarımızla daha da güçlenmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı olarak, eğitimin dönüştürücü gücüne olan inancımızla Kırgızistan'daki 4. yılımızda da faaliyetlerimizi özenle sürdürüyor, her adımımızda Türkiye ve Kırgızistan arasındaki uzun vadeli dostluğu ve kültürel bağları kurma hedefimize destek oluyoruz.

Türkiye Maarif Vakfı, sadece ülkemizin ve Türk dünyasının değil, bütün dünyanın en önemli meselesi olan nesillerimizin ortak geleceğine yönelik nitelikli ve erdemli bir eğitimi oluşturma sürecinde gereken atılım, yenilik, değişim ve dönüşümlerin istişare, ikna, koordine hareket, fikir ve işbirliği süreci ile başarılabilceğinin farkındadır

Bütün dünyada ve Kırgızistan'daki bu eğitimlerdeki yegane amacımız, öncelikle ülkeleri kalkındıracak nitelikli insan kaynağını oluşturmaktır.

Bu çerçevede Bışkek'in güzide mevkiinde mukim beş binalı Maarif Eğitim Kompleksimizde öğrencilerimizin hem uluslararası bir bakışa sahip olmalarını, hem de kendi ülkelerinin millî kültür, tarih ve değerlerini sahiplenilen bir bilinç kazandırmayı amaçlıyoruz.

Bu doğrultuda, öğrencilerimize çok yönlü bir eğitim yapısı sunuyoruz. Geniş bir bakış açısı kazandırma gayesinin yanında dersler ve ders dışı etkinlikler vasıtasıyla öğrenci ve velilerin kendi kültürleriyle güçlü bir bağ kurmalarını önemsiyor; kültürel mirasa bağlı, farkındalık sahibi bireyler yetiştirme amacımızı sürdürüyoruz.

Vakıf olarak Türkçeye verdiğimiz önemle ve Kırgızistan'daki okullarımızda her kademedede verdiğimiz Türkçe dil dersleriyle, dilimizi kültürel bir bağ olarak değerlendirme yaklaşımımızı ortaya koyuyoruz.

Delaysıyla, Cumhurbaşkanımıza Kırgız Manas Nişanı verilmesi gibi diplomatik ve kültürel takdirler, Vakfımızın dostluk bağlarını eğitimle güçlendirme hedefini desteklemekte ve öğrencilerimize daha güçlü bir gelecek için ilham vermektedir.

Sadece 1 yılda 25 kurum ile işbirliği protokolü imzaladık

Maarif Vakfı 2024 yılını nasıl bir performans ve iş birlikleri ile kapattı?

Türkiye Maarif Vakfı, sadece ülkemizin ve Türk dünyasının değil, bütün dünyanın en önemli meselesi olan nesillerimizin ortak geleceğine yönelik nitelikli ve erdemli bir eğitimi oluşturma sürecinde gereken atılım, yenilik, değişim ve dönüşümlerin istişare, ikna, koordine hareket, fikir ve işbirliği süreci ile başarılabilceğinin farkındadır. Bu amaçla gerek ülkemizde, Türk dünyasında ve gerekse altı kıtada 55 ülkede nitelikli bir eğitim için ortak konsensüslerle iş yapmaya büyük önem vermektedir.

Türkiye Maarif Vakfı iş birlikleri kapsamında sadece son yılda 13 Üniversite, dört Sivil Toplum Kuruluşu, üç Kamu Kurum ve Kuruluşu, beş Eğitim Kurumu ve Özel Teşebbüs olmak üzere toplamda 25 kurum ile iş birliği protokolü imzalamıştır.

İş birliği içinde olduğu üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla düzenli olarak İş Birliği İstişare Toplantıları gerçekleştirmektedir. Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği 3. İstişare Toplantısı, 2 Mayıs 2024 tarihinde sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin katılımı ile İstanbul'da Türkiye Maarif Vakfı genel merkezinde gerçekleştirilmiştir. ■

MEFKURE

Namık Kemal Zeybek
Eski Kültür Bakanı

Feyzullah Budak, o kişilerdendir ki kendisine bir istekte bulunun, “yapamam” derse de unuttun “yaparım” derse de...

“Yaparım” derse en iyisini en kısa sürede yapar, siz unuttuysanız da o unutmaz. Dolayısıyla son yıllarda yaptığı konuşmalarda, yazdığı bitiklerde anlattığı “Kişilik Geliştirme Yöntemleri”ni kendinde uyguladığı için başarılı olmuştur.

(*Kişisel Gelişim- Temel Konular, Zaman ve Stres Yönetimi, Liderlik ve Motivasyon*)

Başarılı bir yöneticidir. Türkiye’de üst düzey görevlerde de Kırgızistan Başbakanına yaptığı danışmanlık görevinde de Ahmet Yesevi Üniversitesinde yaptığı Rektör Yardımcılığında da bu üstün başarısını ortaya koymuştur.

Tin göçü gerekse sanki, Mağcan, Budak’ın gövdesinde yeniden yeryüzüne gelmiştir. Kazakistan’da F. Budak’tan Mağcan’ın çağımızdaki tini diye anılıyor. Mağcan’ı anlamak konusunda yeryüzünde (Kazakistan da içinde) F. Budak ölçüsünde yürekleri dalgalandıran, usları bilgilendiren bir kişilik yoktur.

Bu yüzden F. Budak Kazakistan’da “Mağcanşinas” olarak tanınır.

Mağcanşinas, bir anlamda “Mağcan Uzmanı” demek.

Mağcan’ın “Uzaktaki Kardeşime” adıyla yazdığı koşuk Kazakistan’da Yüksek Öğretim ile Yüksek Öğrenim üstü öğrenciler ile tüm yurttaşlara salık verilmiştir. Bitiklerine girdi, dersek konu daha iyi anlaşılır.

Mağcan’ı anlatmak neden bu denli önemli?

Mağcan’ı anlatmak sadece Kazakistan’dan çıkmış Yeryüzü Türklüğünün büyük bir ozanını anlatmak bakımından değerli olsa da “önemlidir” denilebilir.

Bununla birlikte konu daha derindir. Mağcan’ı anlatmak, Mağcan kişiliğinde Yeryüzü Türklüğünde, Türklük Bilicini uyandırmak için yararlıdır.

Mağcan’ı anlatmak yetişen gençliğe “bir örnek kişilik” göstermek, onları Türklük için uğraş vermeye özendirmek için gereklidir.

Atatürk’ün öğütü olan “Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için gereken gücü içinde

Mağcan’ın “Uzaktaki kardeşime” şiiri: Mağcan’ın kişiliğinde Yeryüzü Türklüğü

bulacaktır.” sözünün de tam yeridir. F. Budak, sanki çağımızın Mağcan’ı olmuş, onun kutlu görevini diriltmiş olarak savaşım veriyor.

F. Budak’ın Türklük ile ilgili başka bitikleri de var. Orta Asya Mektupları, Kırgızistan’ın Dünyü Bugünü Yarını, Kazakistan’ın Dünyü Bugünü Yarını, Türk Dünyası Üzerine Düşünceler, Mağcan Cumabayev Şiirlerinde Milli Kimlik Tanımı, Altay’daki Yüreğim Mağcan Cumabayev’e Cevap, Biz Türk’üz, Atatürk Gücünü Nereden Alıyordu? Yeniden Bağımsızlık Sürecinde Türk Dünyası Notları, “1990-2010” Bu yazdığı 14. Bitik ise bambaşka...

Bambaşkalık daha adından başlıyor: “Ölümü Öldüren Ozan Mağcan”

Bu bitiginde F. Budak yazıcılıktaki yeteneğinin de doruklarına çıkmış. Su gibi akan yazılar birbiri ardınca coşarak akıyor.

Seykun gibi, Ceyhun gibi...

Kazak Türklerinin büyük yazarlarından Muhtar Avezov, Mağcan’ı Kazak Türklerinin ikinci büyük ozanı olarak görür. Birincisi Abay’dır. “Ondan sonra Mağcan’ı severim. Çağdaşlığını, aydınlığını, yetenekliliğini severim. Ulus bilinci gelişmemiş Kazak Ulusundan erkence çıkmış gibidir.

Bugünün bütün yazarları içinden geleceğe açıkça ulaşacak söz Mağcan’ın sözüdür. Onun dışındakiler, tümünüzü çok kuşkuyla görüyorum.”

F. Budak ile birlikte Muhtar Avezov’un tüm bitiklerini yayınlamıştık. Onun Abay Yolu adlı çok değerli yapıtını da şimdilerde ortak kardeşimiz Zafer Kibar’ın aktarımıyla yayımlandı. Diyorum ki M. Avezov gibi bir değer Mağcan için söylediği o sözleri çok önemli. Bu önemin ayırımında olan F. Budak’ı yürekten kutluyor, yine çıkacak yapıtlarına da kut diliyorum.

Bu yayını son yıllarda değerli yayınlar çıkaran Atayurt Yayınevinden temin edebilirsiniz.

Mağcan’ın “Uzaktaki Kardeşime” adıyla yazdığı koşuk Kazakistan’da Yüksek Öğretim ile Yüksek Öğrenim üstü öğrenciler ile tüm yurttaşlara salık verilmiştir. Bitiklerine girdi, dersek konu daha iyi anlaşılır.

Mağcan’ı anlatmak neden bu denli önemli?

Mağcan’ı anlatmak sadece Kazakistan’dan çıkmış Yeryüzü Türklüğünün büyük bir ozanını anlatmak bakımından değerli olsa da “önemlidir” denilebilir.

Bununla birlikte konu daha derindir.

Mağcan’ı anlatmak, Mağcan kişiliğinde Yeryüzü Türklüğünde, Türklük Bilicini uyandırmak için yararlıdır.

Mağcan’ı anlatmak yetişen gençliğe “bir örnek kişilik” göstermek, onları Türklük için uğraş vermeye özendirmek için gereklidir.

Özgen'de İlim Işığı Yeniden Parlıyor!

Dt.Mehmet Sıddık AKŞİT
GAYE Vakfı Yönetim
Kurulu Başkanı

Kurucusu babam Prof. Dr. M. Cevat Akşit Hocaefendi ve başkanı bulunduğum Gaye Vakfı; ilim, eğitim ve kültür alanında Ata topraklarımız Özgen'de Kırgız kardeşlerimizle beraber aşk ve inançla faaliyetlere başladı. Cumhurbaşkanımız Sn. Recep Tayyip Erdoğan'ın 6-7 Kasım 2024 tarihlerindeki Kırgızistan ziyaretlerinde Cumhurbaşkanımıza ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sn. Sadır Caparov'a "Özgen Serahsi Külliyesi" projesini anlattık ve destekleri için kendilerine teşekkür ettik Elhamdülillah.

3 yıl önce Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sn. Sadır Caparov'un milli ve manevi değerleri yeniden canlandırmak için Özgen'de düzenlediği 1. Minare Festivali'ne babam ve ben de katıldık. Kırgızistan'daki hayır işlerimize vesile olan Avrasya Yazarlar Birliği Eski Başkanı Rahmetli Doç. Dr. Yakup Ömeroğlu ve TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev'i şükranla anıyorum. T.C. Kültür Bakan Yardımcısı Sn. Dr. Serdar Çam ve Kırgızistan Büyükelçimiz Sn. Ahmet Sadık Doğan Beyefendilere de desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

1. Minare Festivali'nde Cumhurbaşkanı Sn. Sadır Caparov, İmam Serahsi'nin El Mabsut adlı 30 Ciltlik İslam Hukuku eserini Türk diline çevirmesi ve İmam Serahsi'nin kabrini bulup tanıttığından dolayı, vakfımızın kurucusu babam Prof. Dr. M. Cevat Akşit Hocaefendiye İmam Serahsi Hazretlerinin kabri yanındaki bir arsayı hediye etmişti.

Bu arsada vakfımızın Kırgızistan Şubesi, Kız Kur'an Kursu, Aşevi, T.C. Kültür Bakanlığı desteği ile hayata geçireceğimiz Serahsi Müzesi, kız ve erkek öğrencilere bilgisayar ve Türkçe Dil Kursları, erkek öğrenciler için demircilik el sanatları, kız öğrenciler için sağlık ve terzilik kursu, Erkek İmam Hatip Orta Okulu ve Lisesi ile Serahsi Fıkıh Enstitüsü yapımı planlandı. Bu faaliyetleri maddiolarak karşılamak ve ileride yapılacak olan sempozyumlara ev sahipliği için de bir otel ve dükkanlar yapıp, gelirinin buradaki faaliyetler için harcanması düşünüldü.

Özgen İmam Serahsi Camii'nde 200 kadar kız ve erkek öğrenciye T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte Kur'an Kursu veriyoruz. 500 civarında mezunumuz oldu.

Gaye Vakfı sponsorluğunda, Pamukkale ve Oş Üniversiteleri Rektörlerinin imzaladıkları protokol ile Oş Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 26 Kırgız öğrenci, Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde eğitim görmektedir. Yatağan İslami İlimler Enstitüsü'nde ise 6 Kırgız öğrenci Yüksek Lisans yapmaktadır

2. Minare Festivali'nde Gaye Vakfı sponsorluğunda, Pamukkale ve Oş Üniversitelerinin organizasyonu ile Oş Devlet Üniversitesi'nde İmam Serahsi Paneli düzenledik.

2023 yılında Pamukkale ve Oş Üniversitesi Rektörlükleri organizasyonu ile Denizli Yatağan İslami İlimler Enstitüsü'nde Gaye Vakfı ana sponsorluğunda T.C. Kültür Bakanlığı, T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı, Denizli Valiliği ve Denizli Büyük Şehir Belediyesi desteğiyle Uluslararası İmam Serahsi Sempozyumu yaptık.

Bu sempozyumda TÜRKSOY ve Pamukkale Üniversitesi de resmi bir protokol imzaladı. Vakfımızın desteklediği bu faaliyetlerde önümüzü açan Pamukkale Üniversitesi Rektörü Sn. Prof. Dr. Ahmet Kutluhan ve Oş Üniversitesi Rektörü Sn. Prof. Dr. Kozhobekov Kudaiberdi Gaparalievich'e çok teşekkür ederiz.

Kanal 7 Türkiye televizyonunda M. Cevat Akşit Hocaefendinin El-Mebhut'tan hazırladığı "Hayat Dersleri" programı, Gaye Vakfı'nın desteğiyle Kırgız Kanal 7 televizyonunda 2023 ve 2024 yıllarında Kırgız dilinde yayınlandı.

Gaye Vakfı'nın ve şahsımın Oş Üniversitesi'ne yaptığı katkılar ve hizmetlerden dolayı Oş Üniversitesi Rektörlüğü, şahsıma "Fahri Profesörlük" ünvanı verdi.

Gaye Vakfı Sponsorluğunda Denizli Yatağan İslami İlimler Enstitüsü ve Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde eğitim gören Kırgız öğrencilerimizi Sn. Necmettin Bilal Erdoğan ziyaret etti ve özel bir konferans verdi.

Özgen şehrinin tanıtımına sağladığımız katkılardan ve hizmetlerimizden dolayı Özgen Belediyesi şahsıma ve babam Prof. Dr. M. Cevat Akşit Hocaefendiye "Özgen Fahri Hemşehrilik Berati" verdi. Yine Gaye Vakfı girişimi ve desteği ile Kırgızistan'ın Özgen ve Türkiye'nin Pendik Belediyeleri "Kardeş Şehir" oldular.

Gaye Vakfı olarak Atam M. Cevat Akşit'in Duası, devlet büyüklerimiz Sn. Recep Tayyip Erdoğan ve Sn. Sadır Caparov'un destekleri ile Türk ve Kırgız halklarının milli ve manevi değerlerine hürmetle Özgen'deki Serahsi projesini yakında faaliyete geçirerek hızla yolumuza devam etmek niyetindeyiz.

Artık hem Özgen şehrinin fahri bir hemşehrisi hem de Oş Üniversitesi Fahri Profesörü olarak Türk ve Kırgız halklarına daha çok gayret ederek hizmet edeceğim inşallah.■

1. Minare Festivali'nde Cumhurbaşkanı Sn. Sadır Caparov, İmam Serahsi'nin El Mebhut adlı 30 Ciltlik İslam Hukuku eserini Türk diline çevirmesi ve İmam Serahsi'nin kabrini bulup tanıtmasından dolayı, vakfımızın kurucusu babam Prof. Dr. M. Cevat Akşit Hocaefendiye İmam Serahsi Hazretlerinin kabri yanındaki bir arsaya hediye etmişti. Bu arsada vakfımızın Kırgızistan Şubesi, Kız Kur'an Kursu, Aşevi, T.C. Kültür Bakanlığı desteği ile hayata geçireceğimiz Serahsi Müzesi, kız ve erkek öğrencilere bilgisayar ve Türkçe Dil Kursları, erkek öğrenciler için demircilik el sanatları, kız öğrenciler için sağlık ve terzilik kursu, Erkek İmam Hatip Orta Okulu ve Lisesi ile Serahsi Fıkıh Enstitüsü yapımı planlandı.

Kanal 7 Türkiye televizyonunda M. Cevat Akşit Hocaefendinin El-Mebhut'tan hazırladığı "Hayat Dersleri" programı, Gaye Vakfı'nın desteğiyle Kırgız Kanal 7 televizyonunda 2023 ve 2024 yıllarında Kırgız dilinde yayınlandı.

Kırgızistan OŞ'ta yetişen büyük mütefekkir ve İslam Hukukçusu İmamı Serahsi

Prof.Dr.Mustafa Cevat AKŞİT
İslam alimi

Ebu Bekir Muhammed Bin Ebu Sehl Ahmed es-Serahsi, İslam fakihlerinden ve Hanefî hukukçularının en meşhurlarındandır. Şemsü'l-Eimme (imamların güneşi) diye tanınır.

Usulcülüğü yanında kelim ve münazara sahalarında da yetkin bir alimdir. Bugün Merv ve Meşhed şehirleri arasında Türkmenistan İran sınırında, Horasan bölgesi Serahs'ta 1009 tarihinde doğmuştur.

Küçük yaşta ilimle meşgul olmaya başlayan Serahsi, Buhara'da büyük hukukçu Halvani, Suğdi ve Bezzaz gibi alimlerden ilim tahsil etmiştir. Kısa zamanda parlak zekâsı ile yükselmiş, hocası Halvani'nin kullandığı post ile mükafatlandırılmıştır. Hocası için kullanılan "Şemsü'l-Eimme" lakabını da devralmıştır. Felsefe ve Mantıkta zamanının en dahi şahsı durumuna gelmiştir. Eşsiz eserleri ve yaptığı münazaralarla namı İslam alemine yayılmıştır. Maveraünehir'de yetişmiş büyük bir Türk İslam alimi ve hukukçusudur. Buhara'da tahsil görmüş, orada ders vermiş, El-Mebcut adlı eserini de Özkent hapisanesinde yazmıştır. Eserlerinde özellikle Türklerden ve onların ergenliğe eriş çağlarından bahsetmiştir.

İnsanı hayrete düşürecek derecede kuvvetli bir hafızaya ve üstün yeteneğe sahip olan Serahsi, büyük bir üne kavuşmuştur. Etrafında toplanan öğrenci ve hayranlarının çokluğu bazılarını kıskandırmıştır. O tok sözlü idi. Zamanın yöneticilerine,

koydukları haksız vergileri eleştirdiği için, onu Özkent kalesindeki hapisanenin köşesindeki odada bulunan bir kuyuya hapsedtiler. Fakat öğrencileri onu bırakmadılar. Hapsedildiği kuyunun başında toplandılar ve dersler böylece devam etti.

Otuz ciltlik "El-Mebcut" adlı eseri işte bu kuyudan Serahsi'nin hiçbir kaynağa başvurmadan ezberinden öğrencilerine yazdırmasıyla on dört yılda meydana gelmiştir. "Kitabu'l-Mebcut", İmam Hasan eş-Şeybani'nin "el-Asl" eserinin hulasası olan Mervezi'nin Muhtasarı üzerine yazılmış şerhtir. Hanefî fıkını delilleriyle ele alan en hacimli eserdir. Kur'an ve sünnete dayanan açıklamalarıyla, müctehitlerin görüşlerini, dayandıkları delillerini, kullandıkları mantığı, karşı görüşlere de yer vererek gösterir.

Ebu Hanife'nin görüşlerinin mantığını ve dayandığı delilleri ortaya koyarken bazı meselelerde kendi görüşlerine yer verdiği de görülür. Problemlerin çözümlerinde dikkate alınan genel prensipleri ve bunları kullanarak sonuçları gösterir. Adeta konunun felsefesini yapar. Serahsi, eserlerinde yer verdiği diğer bütün görüşler ve mezhepler hakkında tarafsız şekilde ve objektif bir bakış açısıyla tahlil yapar. Üçüncü tabaka müctehittir.

Serahsi, Fahrul-İslam Pezdevi, Sadru'l-İslam Pezdevi, Debusi'den hemen sonra usulü fıkıh alanında öne çıkan bir alimdir. Eserlerinde Arapçayı kullanmıştır ama bazen diğer dillere ve genellikle Farsçaya da yer vermiştir. "el-Mebcut" yanında, yazdırma yoluyla "Şerhu's-Siyer'il-kebir", "Şerhu (Nuketü) Ziyâdâtî'z-Ziyâdât", "Şerhu'l-Câmi'i's-Sağır". "el-Usul" adındaki eserleri meydana gelmiştir ve zamanımıza ulaşmıştır. Onun hapsedilmesi, bereketi kıyamete kadar devam edecek bir olay mahiyetini almıştır.

Serahsi, çileli ve bereketli bir ömür sürdükten sonra 1090 yılında vefat etmiştir. Kabri Kırgızistan'ın Özkent şehrinde dir. Kabrini de Mebcut eserini 1999 yılında tercüme etmeye karar verdikten sonra Özkent şehrine gelerek, kayıtlara göre beş gün araştırdıktan sonra meskun sahada buldum. Şimdi oralar boşaltılarak türbe yapıldı. ■

Türbenin İlk Hali

Türbenin Son Hali

Pendik ile Özgen “Kardeş İlçe” ilan edildi. Başkan Ahmet Cin: “Protokol kapsamında çok başlıkta işbirliğimiz olacak”

İstanbul'un en eski ve tarihi, turistik ilçelerinden Pendik ile, Kırgızistan'ın 3000 yıllık geçmişe sahip OŞ ilinin tarihi Özgen ilçesi “Kardeş Şehir” ilan edildi. Bu konudaki protokol 12 Aralık 2024 tarihinde Pendik Belediye Başkanlığında imzalandı. Pendik Belediye Başkanı Ahmet Cin, konuyla alakalı Business Türk'ün sorularını yanıtladı.

İmza töreninde Özgen Belediye Başkanı Sayın Zalkarbek Karimov, Kaymakam Yardımcısı Sayın Tınçtık Kudayberdiyev, Türksoy Teşkilatı Başkan Yardımcısı Sayın Surapbayev Osmon ve Gaye Vakfı Müttevelli Heyet Başkanı Sayın Prof. Dr. M. Cevat Akşit'i şehrimizde misafir ettik.

Ahmet bey, ilçeniz Pendik ile Kırgızistan'ın Özgen ilçesi “Kardeş ilçe” ilan edildi ve bu konuda bir protokol imzalandınız. Öncelikle, Pendik İle Özgen'in “Kardeş ilçe” ilan edilmesi ile ilgili genel bir değerlendirmenizi sormak istiyoruz?

Hamdolsun, Pendik Belediyesi olarak dünyanın farklı coğrafyalarında yerel yönetimlerle kardeşlik köprüleri kuruyoruz. Son olarak 12 Aralık'ta Kırgızistan Özgen Belediyesi ile kardeş şehir olduk. Kardeş şehirlerimizle ikili ilişkilere büyük önem atfediyoruz.

Bu kapsamda hayata geçirmiş olduğumuz bu protokolün hayırlı olması temenni ediyorum. Kaynarca Yeni Nesil Yaşam Merkezi'mizde düzenlediğimiz imza töreninde Özgen Belediye Başkanı Sayın Zalkarbek Karimov, Kaymakam Yardımcısı Sayın Tınçtık Kudayberdiyev, Türksoy Teşkilatı Başkan Yardımcısı Sayın Surapbayev Osmon ve Gaye Vakfı Müttevelli Heyet Başkanı Sayın Prof. Dr. M. Cevat Akşit'i şehrimizde misafir ettik. Karşılıklı samimi düşünce ve dileklerimizi sunarak mutabık kaldığımız protokolü imza altına aldık.

Uzman değişimi programları, yatırımcı ve girişimcilere gerekli teşvik ve yardımın yapılması, uluslararası projelerde birlikte çalışılması, proje ve iş birliği süreçlerinde yerel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, odalar, eğitim kurumları, uluslararası örgütler vb. kuruluşlar ile birlikte çalışarak kardeş şehir ilişkisinin toplumsallaştırılması sağlayacağız. Elbette çocuk, engelliler, yaşlılar, bağımlılar vb. dezavantajlı kesime yönelik çalışmaları da bu süreçte hayata geçireceğiz.

Ülkemiz, Kırgızistan'a resmî kalkınma desteği sunan ülkelerin başında geliyor

Türkiye ile Kırgızistan'ın kardeşliği, dostluğu, ikili ticari, siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkileri hakkında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, bu konuda neler söylenebilir?

Türkiye olarak ata yurdu Kırgızistan ile çok eskiye dayalı güçlü ilişkiler kurduk. Malumunuz üzere en son Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov başkanlığında Türkiye-Kırgızistan Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi 6'ncı Toplantısı gerçekleştirildi.

Egemen Kırgız Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı, Kara-Kırgız Bölgesi'nin Kuruluşu'nun 100. Yıl Dönümünü kutladığımız bu toplantıda iki ülke arasındaki stratejik ortaklığı, kapsamlı stratejik ortaklık düzeyine çıkaracak belgeye imza atıldı. İki ülke arasında 19 anlaşma imzalandı. Ülkemiz, Kırgızistan'a resmî kalkınma desteği sunan ülkelerin başında geliyor.

1992'den beri Kırgızistan'da faaliyet gösteren TİKA bugüne kadar binin üzerinde projeyi hayata geçirdi. Açılışı yeni yapılan Türk-Kırgız Dostluk Devlet Hastanesi bu projeler arasındadır. Ümit ediyorum ki bundan sonraki süreçte Kırgızistan ile hem genelde hem de yerelde çok daha güçlü ilişkiler gerçekleştireceğiz.

Hamdolsun, Pendik Belediyesi olarak dünyanın farklı coğrafyalarında yerel yönetimlerle kardeşlik köprüleri kuruyoruz. Son olarak 12 Aralık'ta Kırgızistan Özgen Belediyesi ile kardeş şehir olduk. Kardeş şehirlerimizle ikili ilişkilere büyük önem atfediyoruz. Bu kapsamda hayata geçirmiş olduğumuz bu protokolün hayırlı olması temenni ediyorum. Kaynarca Yeni Nesil Yaşam Merkezi'mizde düzenlediğimiz imza töreninde Özgen Belediye Başkanı Sayın Zalkarbek Karimov, Kaymakam Yardımcısı Sayın Tınçtık Kudayberdiyev, Türksoy Teşkilatı Başkan Yardımcısı Sayın Surapbayev Osmon ve Gaye Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı Sayın Prof. Dr. M. Cevat Akşit'i şehrimizde misafir ettik. Karşılıklı samimi düşünce ve dileklerimizi sunarak mutabık kaldığımız protokolü imza altına aldık.

Türkiye olarak ata yurdu Kırgızistan ile çok eskiye dayalı güçlü ilişkiler kurduk. Malumunuz üzere en son Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov başkanlığında Türkiye-Kırgızistan Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi 6'ncı Toplantısı gerçekleştirildi. Egemen Kırgız Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı, Kara-Kırgız Bölgesi'nin Kuruluşu'nun 100. Yıl Dönümünü kutladığımız bu toplantıda iki ülke arasındaki stratejik ortaklığı, kapsamlı stratejik ortaklık düzeyine çıkaracak belgeye imza atıldı. İki ülke arasında 19 anlaşma imzalandı.

Protokol kapsamında bilgi ve tecrübe paylaşımımız olacak

Pendik ile Özgen'in kardeş ilçe ilan edilmesi ile ilgili 2025 ve sonraki yıllarda ne tür çalışmalar yapılacağı konusunda bilgi almak istiyoruz. Bu konuda ne tür çalışmalarınız olacak?

İnşallah, protokol kapsamında bilgi ve tecrübe paylaşımı, ekonomik, eğitim, sağlık, gençlik ve spor, turizm, tarihi ve kültürel mirasın korunması, çevre, enerji, kültür sanat, altyapı ve üstyapı, bilgi teknolojileri ve ulaşım gibi alanlarda iş birliği gerçekleştireceğiz.

Uzman değişimi programları, yatırımcı ve girişimcilere gerekli teşvik ve yardımın yapılması, uluslararası projelerde birlikte çalışılması, proje ve iş birliği süreçlerinde yerel kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, odalar, eğitim kurumları, uluslararası örgütler vb. kuruluşlar ile birlikte çalışarak kardeş şehir ilişkisinin toplumsallaştırılması sağlayacağız.

Elbette çocuk, engelliler, yaşlılar, bağımlılar vb. dezavantajlı kesime yönelik çalışmaları da bu süreçte hayata geçireceğiz.■

Башкы макала

ТҮРК ДҮЙНӨСҮ БАЙТУПТУУ
БИР БАЙТЕРЕК

Түркия Республикасы 1991-жылы Кыргызстандын эгемендигин эң алгач тааныган өлкө. Ошондон бери Кыргызстан менен Түркиянын ортосундагы тарых, маданият, тил, өз ара урматташуу жана коомдук-саясий, соода-экономикалык, маданий-гуманитардык тармактарда кызматташтык мамилелер барган сайын бекемделүүдө.

Сүйүнбек Касмамбетов
Кыргыз Республикасынын
мамлекеттик катчысы

Түркия Республикасы 1991-жылы Кыргызстандын эгемендигин эң алгач тааныган өлкө. Ошондон бери Кыргызстан менен Түркиянын ортосундагы тарых, маданият, тил, өз ара урматташуу жана коомдук-саясий, соода-экономикалык, маданий-гуманитардык тармактарда кызматташтык мамилелер барган сайын бекемделүүдө. Буюрса, боордош элдердин жана алакалаш мамлекеттердин ортосундагы кызматташтык мамилелер мындан ары дагы арта бере турганына толук ишеним бар десек болот.

Акыркы мезгилде жамы тектеш түрк элдеринин, анын ичинде кыргыз-түрк алакаларынын мамлекеттүүлүк тарыхы жаатында байма-бай сөз жүрө баштады. Анын өзалдынча жана көзкарандысыз мамлекетти түзүү, калыптандыруу, бекемдөө, андан ары өнүктүрүү тарых-таржымалына арналып жатышы бекеринен эмес. Мындай иш-аракеттер жалпы түрк

дүйнөсүнүн тарыхынын изилденишине түрткү болуп, алардын өзара ымалаларынын бекемделишине түрткү берери бышык. Мындай алакалар Түрк мамлекеттерин уюмуна (ТМУ) жана Түрк тилдүү мамлекеттердин парламенттик ассамбеясына (ТүркПА) мүчө-өлкөлөрдүн өкүлдөрүнүн жапа-тырмак катышып жатышы кубаттоого арзыйт.

Азыркы олбуй-солбуй, онду-солду чапкылап, аңкилдек аткан ааламдашуу доору биздин алдыбызга “же бар болосуң же жок болосуң” дегендей бир табышмактуу собол таштап отурат. Муну танууга болбойт. Ар бирибиз карт тарыхтын “Сен ким элең ким болдуң ким болосуң?” деген түбөлүктүү суроосуна так жооп табышыбыз керек, бирок жооп берүүгө аргасызбыз. Ар мамлекет, ар эл андан жалгыз-жарымдап аман-эсен чыгып кетиши кыйын. Биздин алдыбызда бир гана жол аймакташ жерде жаатташпай же жаакташпай, чогуу-чаран жармакташ жашоо милдети турат!

Ачыгын айтыш керек, азыркыдай заманда түрк боордоштордун башын кошкон Түркиянын президенти Режеп Тайып Эрдоган болду. Жалпы түрк дүйнөсүн бир тутумга баш коштуруу, анын дүйнөлүк алкакта алган ордун бекемдөө демилгесинин башатында турган дагы дал ушу киши. Бул кашкайган чындык.

Ал жакында Газиантеп элетинин жаштары менен жолукканда дүйнөдө эки эле бычакка сап чыгаан лидер Режеп Эрдоган менен Владимир Путин калганын баса белгилептир. “Мен муну жөнсалды эмес, иш жүзүндө ошондой болгону үчүн айтып жатам. Менин ыйгарым укуктарыма 22 жыл толду, Путиндики да ошончо. Калган саясатчылдар көздөн кайым жок болду. Ошондуктан, туруктуу саясатты улантышыбыз кажет”, - деп, ага бир топ ынанымдуу мисалдарды келтириптир.

Ал эми кыргыз-түрк таржымалына кайрылсак, ортобуз ондогон кылымдарды камтыйт. Дегеле, тектеш түрк элдери байыртан эле жармакташ жашап, тили менен дили бир, салт-санаасы жакын, өзара алакасы кылымдарды карытып келет. Эл аралык катнаш деңгээлинен алганда деле, жалпы стратегиялык кызыкчылыгы жакын өлкөлөрдүн катарына кирет. Азыр аралык менен убакыт деген жарыктык өтө кыскарды, алыс-жакын деген түшүнүк да шартуу болуп калды. Ошондуктан, эки жана көп тараптуу мамлекеттер аралык кызматташтык мамилелерди жана өзара түрк элдеринин ымаласын арттырууга толук мүмкүнчүлүк бар.

Ал жакында Газиантеп элетинин жаштары менен жолукканда дүйнөдө эки эле бычакка сап чыгаан лидер Режеп Эрдоган менен Владимир Путин калганын баса белгилептир. “Мен муну жөнсалды эмес, иш жүзүндө ошондой болгону үчүн айтып жатам. Менин ыйгарым укуктарыма 22 жыл толду, Путиндики да ошончо.

Ошентип калкыбыз байыртан эле жакалаш конуп, аралаш жашап, алакасы артып, башына кыйын кезең түшкөндө, бир дайранын эки өйүзүн ары-бери кечкен, бир дайранын нугунан мүрөк суусун ичкен журт. Тектеш түрк элдеринин өзара жакындыгы кечээ-бүгүн эмес, мына ошол доордо эле калыптана баштаган десек болот. Демек, биздин өлкөлөрдүн келечеги кең деп эле тартынбай айтсак жарашат.

Мына өткөн жылы, Түркиянын Изник шаарында IV Дүйнөлүк көчмөндөр оюндары өттү. Анын алкагындатүрк дүйнөсүнүн маданий борбору катары таанылган Бурса шаарында “Манас” эпосунун жумалыгын өткөрдүк. Жамы боордошторубуздун колдоосу жана коштоосу менен мыкты өттү. “Манас” кыргыз элинин эле эмес, түбү бирге түпкүлүктүү түрк элдеринин, алтургай жалпы адамзаттын руханий баалуулуктарынын туу чокусу, улуттук нарк-насилибиздин соолгус булагы болуп келген, болуп турат, боло бермекчи.

Андан алыс эмес жерде жайгашкан Изник (байыркы Никея) шаарыделе бизге чоочун эмес. XI кылымдагы Селжук доорунда, тагыраак айтканда, 1331-жылы түрк султаны Орхан Газинин чакыруусу боюнча эки миңден ашуун кыргыз жоокерлери алыстан ат арытып, миндеген чакырым жол басып, боордошторубуздун тагдыр чечер салгылашында жардамга келген. Алар түрк жоокерлери менен катар туруп, душмандар менен кан-жанын аябай салгылашат. Акыры душманбашкы чебин алып берген.

Кийин Султан Орхан мына ошол салгылашта курман болгон кыргыз баатырларына арнап курдурган “Кыргыз түрбөсү” же “Кыргыз күмбөзү” мына ошол тарыхый окуянын айкын далили. Бул жерде баса белгилей кетчү нерсе, эки султандын тең “Орхан” аталышы байыркы түрк уруулары жетилген Эне-Сай менен Оркон жергесин, адегенде Борбордук Азияга, андан ары Батышты көздөй аттанган тарыхый эстутумду эске салып жаткан жокпу? Бу да болсо тарыхый эстутум десек болот!

Ушу тапта эки мамлекет башчысынын ырааттуу аракети менен эки өлкөнүн экономикасын интеграциялоо аракети жүрүүдө. Маселен, 2024-жылдын ноябрь айында өткөн Режеп Тайып Эрдогандын мамлекеттик сапарынын жүрүшүндө жакынкы жылдары Кыргызстан менен Түркиянын ортосундагы товар айлантуунун көлөмүн 5 млрд долларга чейин жеткирүү маселеси макулдашылды. Андан тышкары, Кыргызстандын Түркияга 58,8 млн доллар карызы толугу менен кечилди. Эми, бул жерде буга чейин деле Кыргызстандын бир топ карыздары жоюлганын эскере кетпесек калыстыктан тайган болобуз.

Андан тышкары, Бишкек шаарында орток экономикалык долбоорлорду ишке ашыра турган жалпы капиталы 500 млн долларды түзгөн “Кыргыз-Түрк” өнүктүрүү фонду ачылган. Түркиянын президентинин мамлекеттик сапарынын учурунда анын капиталын 1 млрд долларга чейин жеткирүү маселеси да макулдашылды.

Ошондой эле, Кыргызстан башынан эле ТИКА, ТҮРКСОЙ, Эл аралык Түрк академиясы сыяктуу уюмдар менен тыгыз кызматташууда. Бул эл аралык уюмдар жалпы түрк дүйнөсүн жакындаштыруу боюнча көптөгөн тарыхый, маданий, илимий иш-чараларды ырааттуу өткөрүп келет. Мунун биз үчүн мааниси зор экени айтпаса деле түшүнүктүү чыгар. Ааламдык алкактан алганда, кыргыз аттын кашкасындай эле чакан эл, бирок 3 миң жылдан ашуун тарых-таржымалы, улуттук баалуулуктары менен сыймыктанган журт. Азыркы аңкилдек атканааламдашуу доорунда өткөндү азыркы менен, азыркыны келечек менен жалгаштыра албасак, анда адамдардан барк кетет, элибизден нарк кетет, журтубуздан ырк кетет. Андай элдин арымы кыска, келечеги бүдөмүк

Андан алыс эмес жерде жайгашкан Изник (байыркы Никея) шаарыделе бизге чоочун эмес. XI кылымдагы Селжук доорунда, тагыраак айтканда, 1331-жылы түрк султаны Орхан Газинин чакыруусу боюнча эки миңден ашуун кыргыз жоокерлери алыстан ат арытып, миндеген чакырым жол басып, боордошторубуздун тагдыр чечер салгылашында жардамга келген. Алар түрк жоокерлери менен катар туруп, душмандар менен кан-жанын аябай салгылашат. Акыры душманбашкы чебин алып берген.

болору анык. Мына ушундай кейиштүү тагдырды тилеген ички жана тышкы күчтөр дагы жок эмес. Муну эгерим эстен чыгарбайлы!

Ырас, дүйнөдө тарыхый таржымалы биздикинен да кыйла узак элдер арбын, бирок 30 кылым бою “кыргыз” сындуу өзүнүн көөнө атын сактап келген калк чанда, жокко эсе десек да болот. Андан бери канчалаган ири империялар кыйрады, канчалаган элдин мамлекеттүүлүгү жоюлуп, өзүнүн улуттук иденттүүлүгүн жоготту, эне тили өлүү тилге айланды. Азыркыдай аламдашуу жүрүмү кыргыз сындуу калкынын саны чакталуу элдер үчүн өтө кооптуу. Анын кесепетинен улуттук эс тутум гана сактай алат.

Ошентип, заман өзгөрүп жатат. Заманага жараша биз дагы өзүбүздүн ой-туюмубузду, иш усулубузду өзгөртүүгө жана андан ары өркүндөтүүгө тийишпиз. Элибиз бизден ушундай жаңычыл мамилени күтүүдө. Тарыхый талап дагы ушундай.

Түрк дүйнөсү байтүптүү бир байтерек. Баардык түрк элдери бир дарактын жайкала өскөн бутагы. Ар дарак өз тамыры менен жашайт. Биздин алдыбызда мына ошол тамырын терең сайган жана бутагын кенен жайган байтүп дарактын тамырын таап, кастарлап сактоо, коргоо, өстүрүү, улуттук баалуулуктарыбызды учугу узун урпактарга чыпчыргасын коротпой жеткирүү милдети турат.■

Ошентип, заман өзгөрүп жатат. Заманага жараша биз дагы өзүбүздүн ой-туюмубузду, иш усулубузду өзгөртүүгө жана андан ары өркүндөтүүгө тийишпиз. Элибиз бизден ушундай жаңычыл мамилени күтүүдө. Тарыхый талап дагы ушундай. Түрк дүйнөсү байтүптүү бир байтерек. Баардык түрк элдери бир дарактын жайкала өскөн бутагы. Ар дарак өз тамыры менен жашайт. Биздин алдыбызда мына ошол тамырын терең сайган жана бутагын кенен жайган байтүп дарактын тамырын таап, кастарлап сактоо, коргоо, өстүрүү, улуттук баалуулуктарыбызды учугу узун урпактарга чыпчыргасын коротпой жеткирүү милдети турат.

ТҮРК ДҮЙНӨСҮНҮН ОРТОК КЕЛЕЧЕГИН ТҮЗҮҮ МҮДӨӨСҮ: КЫРГЫЗ-ТҮРК “МАНАС” УНИВЕРСИТЕТИ

PhD, профессор Алпаслан Жейлан
Кыргыз-Түрк “Манас”
университетинин ректору

Кыргыз-Түрк “Манас” университети эки боордош мамлекеттин ортосунда 1995-жылдын 30-сентябрында Түркиянын Измир шаарында Кыргыз Республикасы менен Түркия Республикасынын Өкмөттөрү кол койгон “Кыргыз-Түрк “Манас” университетин куруу жөнүндө келишимге” ылайык курулуп, “биринчи кезекте Кыргызстан, Түркия жана башка түрк тилдүү мамлекеттерден жана түрк тилдүү элдерден келген студенттерге билим берүүнү көздөгөн” заманбап, өзгөчө статуска ээ жогорку окуу жайы болуп саналат.

“Манас” университетинин билим берүү тилдери кыргыз тили жана түрк тили. Билим берүүнүн бардык баскычтарында окутуу акысыз. “Манас” университети Кыргыз Республикасынын 4, Түркия Республикасынын 4 өкүлүнөн куралып, жалпы 8 кишиден турган Камкорчулар кеңеши тарабынан башкарылат. Камкорчулар кеңешинин, ошондой эле университеттин башкаруу, каржы жана илимий-изилдөө иштерин текшерүү иштери Кыргыз Республикасы тарабынан дайындалган 4, Түркия Республикасы тарабынан дайындалган 4 кишиден туруп, жалпы 8 мүчөдөн түзүлгөн Текшерүү комиссиясы тарабынан аткарылат. Университеттин ишмердигин жалпы көзөмөлдөө ишин түрк тарабынан Түркия Республикасынын Жогорку билим берүү комитетинин жетекчилиги, ал эми кыргыз тарабынан Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлиги

жүргүзөт.

Университетте 12 факультет, 1 жогорку мектеп, 1 кесиптик колледж, 1 ЖОЖдон кийинки билим берүү институту, 6 изилдөө борбору болуп, жалпысынан 21 академиялык түзүм иш алып барат. Академиялык түзүмдөрдө 41 бакалавр, 10 кесиптик орто билим берүү, 27 магистратура жана 17 докторантура болуп, жалпы 95 академиялык программада билим берилет. Учурда аталган программаларда Кыргызстан, түрк дүйнөсү жана тектеш элдерди кошкондо 14 өлкөдөн келген 6500 студент билим алууда, ал эми бүтүрүүчүлөрдүн саны 13155ке жетти. Университетибиз 27 өлкөдөн 252 университет менен кызматташуу протоколун түзүп, алмашуу программаларынын алкагында иш алып барган, Кыргызстан жана Түркия баш болгон 5 өлкөнүн күчтүү академиялык жана административдик кызматкерлери эмгектенген, эл аралык деңгээлдеги күчтүү тармактык университет болуп саналат.

“Манас” университети жашыл кампуска, студенттик

“Манас” университети Кыргызстан менен Түркиянын ортосундагы боордоштук мамиленин негизинде курулган олуттуу жана таасирдүү мекеме. “Манас” үй-бүлөсүнүн мүчөлөрү бул университетти түптөгөндөргө жанаага салым кошкондорго терең ыраазычылык билдирет.

жатаканаларга, социалдык, маданий жана спорттук жайларга, борбордук жана академиялык түзүмдөргө таандык китепканалар менен окуу залдарга, синхрондук котормо жана изилдөө лабораторияларына, 15 миң кишини тейлеген медициналык борборго, берүүлөрүн 24 саат бою обого чыгарган телеканал менен радиостанцияга, инсанга багытталган билим берүү ыкмасына жана күчтүү материалдык-техникалык базага ээ. Эки боордош өлкөнүн мүдөөсү менен эрки, университеттин күчтүү инфратүзүмү, башкаруу процесстери, академиялык жана административдик кызматкерлери “Манас” университетинин ийгилигин камсыздап турат. Бүгүнкү күндө “Манас” университети Кыргызстанда биринчиликтерге ээ болуп, жогорку билим берүүнүн көптөгөн багыттары боюнча алдыңкы жана үлгү университет болуп калды. Scopus жана WOS маалымат базаларында жарыяланган макалалар менен шилтемелердин саны, улуттук жана эл аралык илимий изилдөө долбоорлору боюнча окуу жайыбыз Кыргызстанда биринчи орунда турат.

Айрыкча Кыргызстандагы университеттердин арасынан QS дүйнөлүк рейтингинде алдыңкы 1000 университеттин катарына кирген биринчи университет болуп саналат жана бул статусун акыркы үч жылдан бери сактап келүүдө. 2025-жылдагы QS дүйнөлүк рейтингин боюнча “Манас” университети Азиядагы эң мыкты университеттердин арасында 230-орунда, ал эми Борбордук Азиядагы эң мыкты университеттердин арасында 10-орунда турат. Ошондой эле заманбап тилдерди үйрөтүү боюнча QS рейтингинде дүйнөдөгү алдыңкы 300 университеттин катарына кирет. Бул жетишкендиктерден тышкары, QS Stars General Evaluation System жана UI GreenMetric World University Rankings рейтингдерине кирген Кыргызстандагы биринчи университет болуп эсептелет.

“Манас” университетинин жогорудагы эл аралык жетишкендиктеринен тышкары экономика, коммуникация, туризм, медицина илимдери, табигый илимдер тармактарында, ошондой эле маданият, тил, адабият, тарых жана география жаатындагы жогорку көрсөткүчтөрү да анын маанилүү ийгиликтери болуп саналат. Бул ийгиликтердин эң негизгиси кыргыз тилинде билим берген университет катары кыргыз тилинин өнүгүшүнө кошкон

салымы.

КТМУ жогорку билим берүүнүн бардык тармагында (коомдук илимдер, табигый илимдер, медицина илимдери ж.б.) кыргыз тилинде билим берүүгө болорун далилдеп, тил үйрөтүүгө багытталган “Алтын көпүрө” аталышындагы окуу китептери (A1, A2, B1, B2, C1 деңгээли) аркылуу кыргыз тилин үйрөтүүгө арналган оригиналдуу булактардын топтомун түзүү менен кыргыз тилин үйрөтүү жаатында да үлгү боло алды. КТМУнун профессордук-окутуучулук курамынын күжүрмөн иш-аракетинин натыйжасында 74 000 сөздөн турган “Кыргызча-түркчө сөздүк”, “Түрк дүйнөсүнүн жалпы тексттеринин антологиясы”, “Манас” эпосунун сюжеттик-тематикалык көрсөткүчү”, ошондой эле ар түрдүү тармактардын терминологиясына тиешелүү 35ке жакын терминдер сөздүгү жана 300дөн ашуун кыргызча окуу китептери менен илимий китептер жарыяланды жана окуу жайыбызучурда да кыргыз тилин илимдин тили катары өнүктүрүүгө өз салымын кошууну үзгүлтүксүз улантууда.

Квалификациялуу бүтүрүүчүлөрүнүн аркасы менен “Манас” эки өлкөнүн бир туугандык байланышын, түрк дүйнөсүнүн бүтүндүгүн чыңдоого чоң салым кошуп келет. Бүгүнкү күндө “Манастын” бүтүрүүчүлөрү биринчи кезекте Кыргызстанда, Түркияда жана түрк дүйнөсүндө коомдук жана табигый илимдер тармагында маанилүү кызматтарды аркалап, мамлекеттик жана жеке секторлордо эмгектенүүдө. Күнүбүздө “Манас” университети “Университеттен да артык!” деген ураан менен жүргүзгөн ишмердүүлүгү жана иш-чаралары аркылуу коомчулукта таасирдүү университет болуп калды. Кыргыз-Түрк “Манас” университети билим берүү жана дипломатиялык ишмердүүлүгү менен эки өлкөнүн жана Улуу Түркстандын ортосундагы карым-катнаштардын өнүгүшүндө маанилүү роль ойногон мекемеге айланды.

Жогорудагы маалыматтардан улам, Кыргыз-Түрк “Манас” университети жөнүндө төмөнкүдөй жыйынтык чыгарууга болот: “Манас” университетинин курулуш жана билим берүү философиясы биринчи кезекте эки өлкөнүн келечекти биргелешип курууга болгон

умтулуусуна негизделет. Университет өз ишин баштаган күндөн тартып, туруктуу өнүгүүнүн, жаратмандыктын жана ар бир кадамы өсүп-өнүгүүгө багытталган концепциянын пайдубалы болуп калды.

“Манас” университети Түркия Республикасы менен Кыргыз Республикасынын ортосундагы боордоштуктун жана достуктун көпүрөсү болуу менен бирге түрк дүйнөсүнүн орток келечек куруу мүдөөсүнө карата жасалган институционалдык кадамдардын бири болуп саналат. 2025-жылдын 30-сентябрында окуу жайыбыздын 30 жылдыгын белгилөөнүн алдында турабыз. Түптөлгөн күндөн бери талыкпай ишмердүүлүк жүргүзүп келе жаткан “Манас” университети сыяктуу эки боордош өлкөнүн ортосунда маанилүү роль ойногон башка мекеме же уюм жокко эсе. Мындан улам, анын миссиясы жана жоопкерчилиги да өтө жогору.

20-кылым түрк дүйнөсүнө көптөгөн от кечкен сыноолорду жана оор тажрыйбаларды алып келди. Мындай катаал процесстердин бири СССР доору болгон жана бул доор 1991-жылы түрк мамлекеттеринин эгемендикке чыгышы менен аяктады.

Ал эми учурда биз XXI кылымда көз карандысыз түрк тилдүү мамлекеттердин тил, тарых жана маданий биримдигинин саясий, дипломатиялык, экономикалык жана академиялык тармактардагы биримдикке айлануу процессине күбө болуудабыз. “Манас” университети дал ушул орток иш-аракеттердин илимий чөйрөдөгү далили, билим берүүдөгү сапаттын белгиси, өтмүштөн келечекке кала турган үлкөн эстелик. “Манас” университети ачылган күндөн тартып, эки өлкөнүн боордоштугуна салым кошуу менен жаштардын карьерасы үчүн гумандык, кесиптик жана илимий негиз түзүп, билим берүү системасы, миссиясы жана көрсөткөн көмөктөрү аркылуу Кыргызстан үчүн гана эмес, бүткүл түрк дүйнөсү үчүн да жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачкан окуу жай катары мактоого арзый турган жолду басып өттү.

“Манас” университетинин институционалдык жашоосун төмөнкү өңүттөн баалоо абзел. Бул бир көз караш, бир тарыхый перспектива. Бирок бул шыктандыруучу сөздөр менен эмес, реалдуу көз караш менен кароого умтулуу. Бир университет акыл менен илимдин жетегинде илгерилеши, түптөлүш философиясы, куруучуларынын эрктүүлүгү, билим берүүдөгү сапаты, институционалдык салтын азыктандырып турган ресурстарынын күчү, түптүүлүгү жана келечекке умтулуусу, ошондой эле ой жүгүрткө билген, анализ жасай алган, өзүн-өзү өзгөртүп-өнүктүрө билген, жаратман муундарды тарбиялоого кошкон салымы менен гана чынар сыяктуу өнүп-өсүп, тамыр жаят.

Ал эми дүйнөдө болуп жаткан окуяларды андап түшүнбөгөн, боло тургандарды алдын-ала баамдай албаган, максатсыз, атаандаштыкка туруштук бере албаган, башкаларды тууроодон башка нерсеге жөндөмсүз, өз алдынчалыгы жок университет бир орундан жылбай, артка кетүүгө дуушар болот. Бул жагынан алганда, жалпы эле университеттердин, айрыкча “Манас” университетинин учурдагы абалы жана өтмүштөн келечекке карай багыт алган сапары кенири ой жүгүртүүгө жем таштайт.

Бир университет өз илимин коомдук аң-сезимге, тажрыйбасын маданий жетишкендиктерге, акылынкөйгөйлөрдү чечүүгө, байланыштарын, изилдөөлөрүн жана суроо-талаптарын жаңы каалгаларды ача турган концепцияга багыттап алганда гана коомго өз салымын кошот жана бийик максаттарына жете алат. “Манас” университети да башка үлгүлүү университеттер сыяктуу эле дүйнөдөгү динамикалык процесстин түйшүгүн тартууда. Бул процесстин кыйынчылыгын тартпаган мекемелер жаңыланууга ынтызарлыгын көрсөтө алышпайт. Мындай көрүнүш өзүн-өзү кайталоого жана “токтоп калууга” алып келет. Күнүбүздө дүйнөдө оор кырдаал

орун алып, адамдар согуш жана азаптарга кириптер болуп жаткан мезгилде университеттер да түйшүк тартпай койбойт.

Глобалдык көйгөйлөргө жана аларды чечүү жолдоруна, мүмкүнчүлүктөр менен коркунучтарга, карама-каршы жана бири-бирин кайталаган кубулуштарга көңүл бурган, түрк тилдүү көз карандысыз мамлекеттерди жана түрк дүйнөсүн бир бүтүндүк катары кабылдаган көз караштын жана тарыхый перспективанын жемиши болгон “Манас” университети курулушунун 30-жылында өз ишмердигине карата “көпүрө” метафорасын колдонуу менен гана чектелип калбайт.

Технологиялык өнүгүүнүн деңгээли, ааламдашуу процессинин элдердин ортосундагы байланыш жана өз ара аракеттенүү үчүн барган сайын улам көбүрөөк чөйрө сунушташы, жергиликтүү көйгөйлөрдүн таасиринин глобалдык масштабка чыгышы өлкөлөр ортосундагы аралыктардын дээрлик жоюлушуна алып келди. Дүйнө тездик менен өзгөрүп, ага жараша көйгөйлөр да улам артууда.

Бүгүнкүдөй тогуз жолдун тоомунда турган мезгилде бир университеттин турук айлампачинде өзүн-өзү улам кайталап турушу, өз алкагынан чыга албашы, ортозарлыгы анын жүрүп жаткан процесстер менен алардын натыйжаларынан четте калгандыгын билдирет. Мына ушул жергиликтүү, аймактык жана глобалдык масштабдагы белгисиздикке, технологиялык өнүгүүнүн ылдамдыгына, экономикалык көйгөйлөргө, түшүнүктөрдүн алмашуусуна, ал тургай чындыкты көрүү жана кабылдоо да күмөн жараткан татаал процесстерге карабастан, “Манас” университети колундагы мүмкүнчүлүктөрдүн алкагында пассивдүү позицияда калбай, басып өтө турган жөнөкөй бир “көпүрө” гана болуп калбастан, эки өлкөнүн боордоштук мамилесинен кубат алып, Түркия Республиканын негиздөөчүсү Мустафа Кемал Ататүрктүн “Дүйнөдөгү бардык нерсе үчүн, цивилизация үчүн, жашоо үчүн, ийгилик үчүн чыныгы даанышман бул илим” деген накыл сөзүн туу кылып, Манас атабыздын жоокердик духуна таянып, анын атын алып жүргөн университет катары бүткүл түрк дүйнөсү үчүн күч-кубаттын башаты, илимий өндүрүштүн, акыл-эстин, идеянын жана аң-сезимдин булагы катары сапар улоону көздөйт. Жол узун, иш оор, убакыт тар. Бирок, бардык нерсеге карабастан, көздөгөн максатка жетүүгө неге болбосун?

21-кылымдын “Түрк элдеринин кылымы” болушуна салым кошуу үчүн түрк дүйнөсүнүн тынымсыз билим алууга умтулган жаштарынын орток ой-пикирлери менен идеяларын бири-бирине ширеткен “Манас” университети заманбап илимдин талаптарына ылайык иш алып барган, адамзаттын жыргалчылыгы, бейпилдиги, амандыгы жана бактысы үчүн күч жумшаган, эрктүү жаңы муундарды тарбиялоо ишин түбөлүктүү улантмакчы.

“Манас” университети Кыргызстан менен Түркиянын ортосундагы боордоштук мамилени негизинде курулган олуттуу жана таасирдүү мекеме. “Манас” үй-бүлөсүнүн мүчөлөрү бул университетти түптөгөндөргө жанаага салым кошкондорго терең ыраазычылык билдирет.

Окуу жайыбызда 5 жыл бою билим алган студенттерибиз жана бүтүрүүчүлөрүбүз Манас атабыздын жоокердик духунан кубат алып, түрк дүйнөсүнүн орток келечегин куруу мүдөөсүнө карата жасалган институционалдык кадамдардын бири болуп эсептелген “Манас” университетинин миссиясын ишке ашыруу үчүн талыкпай эмгектенет деп терең ишенем. ■

Türkiye-Kyrgyzstan relations on a friendly and diplomatic basis

Could you please tell us about the importance that Turkish Maarif Foundation attaches to the Turkic world and the implementation of educational activities in the Turkic world?

It is of great significance to develop relations with the Turkic world, with which we have thousands of years of common history, language, religion, geography, culture and trade ties, in every field. Realizing all these goals and making them permanent and efficient will pass through the implementation of high-quality, transparent, innovative education and training activities designed to maximize the human resources of the countries. At this point, our Foundation strengthens cultural ties through education and deepens its bonds with countries sharing a common history, language and culture.

Turkish Maarif Foundation aims to contribute to a qualified education for young people in these regions by offering modern, quality education programs that are compatible with local values in the countries where it operates. To this end, Türkiye Research Centers have been opened in 11 different countries. While providing education with the local curriculum in the countries and international programs in the countries that demand it, our Foundation also develops its own curriculum for the new education program that the world needs, and undertakes projects to deepen cultural relations with countries through scientific competitions, conferences and various events.

The importance that Turkish Maarif Foundation attaches to the Turkic world is not limited to opening schools; it also develops projects to improve the quality of education in cooperation with local governments and organizes programs promoting Turkish culture. Accordingly, in 2024, the International Workshop on Teaching Turkish to Bilinguals, Turkish Teaching in the Balkans and Turkology Symposium were held, international Turkish debate tournaments, scientific competitions and fairs were organized. These activities strengthen the bonds of brotherhood in the Turkic world and contribute to raising young generations with common values through education.

Thanks to the activities of our Foundation in Kyrgyzstan and Azerbaijan in Asia and in six countries in the Balkans, the ties between Türkiye and the countries in the Turkic world, from the Balkans to Asia, are deepening through education, the

cultural elements of our common past are being discovered, and this creates a foundation that supports cooperation.

The importance that our Maarif Foundation attaches to the teaching of Turkish in its schools in the Turkic world and the Balkans, as well as all over the world, is in fact an investment in strengthening cultural, diplomatic and commercial ties between our countries and in our shared future.

How will the reception of our President at the recent Summit of Leaders of the Organization of Turkic States, the presentation of the highest state decoration "Order of Manas" to him, and the sincere atmosphere in which Turkish-Kyrgyz relations are carried, be reflected in the educational activities of Turkish Maarif Foundation?

The honor presented to our President at the Organization of Turkic States Summit with the "Order of Manas," the highest state decoration of Kyrgyzstan, has further solidified Türkiye-Kyrgyzstan relations on a friendly and diplomatic basis. This recognition makes a valuable contribution to the Turkish Maarif Foundation's educational activities in Kyrgyzstan. As the international system undergoes profound changes, traditional diplomacy increasingly requires support from public diplomacy. In line with this, the Foundation aims to provide a quality education to future generations in order to establish long-term sustainable ties in the countries where we operate and to ensure the continuity of achievements. These relations, which have been reinforced by the Heads of State, will be instrumental in increasing and expanding the support for quality education in Kyrgyzstan, which has been successfully carried out by our Maarif Education Complex for three years and which has attracted great interest and appreciation throughout the country, and at the same time will be instrumental in maintaining the trust between societies. The trust placed in Türkiye by students and their families is further deepened through our educational institutions.

As Turkish Maarif Foundation, we continue our activities in our 4th year in Kyrgyzstan with our belief in the transformative power of education and support our goal of establishing long-term friendship and cultural ties between Türkiye and Kyrgyzstan at every step. Our sole purpose in these trainings all over the world and in Kyrgyzstan is primarily to create qualified human resources that will drive progress in their respective countries.

In this context, in our five-building Maarif Education Complex in the distinguished location of Bishkek, we aim to equip our students with both an international outlook and a profound awareness of their own national culture, history, and values. To this end, we provide our students with a multifaceted educational structure and a broad perspective, caring that students and parents establish a strong bond with their own cultures through lessons and extracurricular activities, and we continue our aim to raise individuals who are aware of their cultural heritage. As the Foundation, with the importance we attach to Turkish language and the Turkish language courses we offer at all levels in our schools in Kyrgyzstan, we demonstrate our approach to consider our language as a powerful cultural bridge. Therefore, diplomatic and cultural recognitions such as the awarding of the Kyrgyz "Order of Manas" to our President support the Foundation's mission to strengthen bonds of friendship through education and inspire students for a stronger future.

With what kind of performance and collaborations did the Maarif Foundation close the year 2024?

Turkish Maarif Foundation recognizes that the breakthroughs, innovations, changes and transformations required in the process of creating a qualified and virtuous education for the common future of our generations, which is the most important issue of not only our country and the Turkic world but for the entire globe, can be achieved through consultation, persuasion, coordinated action, ideas and cooperation. For this purpose, it places great emphasis on forging collective agreements and partnerships to achieve quality education across Türkiye, the Turkic world, and 55 countries on six continents. In the last year alone, Turkish Maarif Foundation has signed cooperation protocols with a total of 25 institutions, including 13 universities, four NGOs, three public institutions and organizations, five educational institutions and private sector enterprises.

The Foundation consistently organizes Cooperation Consultation Meetings with its partner universities and NGOs. For example, the 3rd Consultation Meeting on Cooperation with Non-Governmental Organizations was held on 2 May 2024 at the headquarters of Turkish Maarif Foundation in Istanbul, gathering executives from various non-governmental organizations.

Башкы макала

«ТҮРК ДҮЙНӨСҮ КЫЛЫМЫ: 21-КЫЛЫМ» ТҮРКИЯ-КЫРГЫЗСТАН СООДА ЖАНА ЭКОНОМИКАЛЫК БАЙЛАНЫШТАРДЫН КӨРҮНҮШҮ

Түрк дүйнөсү ар дайым өлкөбүзгө чоң маани берилген география болуп келген. Бул багытта Түрк дүйнөсүн түзгөн бардык мамлекеттер менен болгон карым-катнаштарыбыз бутактары ар кайсы тарапка жайылса да тамыры бир экенин түшүнүү менен уланууда. Темир көшөгөнүн кулашы Түрк дүйнөсүнүн ортосундагы тоскоолдуктарды жок кылды; Өлкөбүз Азербайжандын, Казакстандын, Кыргызстандын, Түркмөнстандын жана Өзбекстандын эгемендүүлүктүн жарыяланышын зор кубаныч менен тосуп алып, алардын эгемендүүлүгүн биринчилерден болуп тааныган өлкө болуп, түрк мамлекеттеринин эл аралык саясий жана экономикалык системага тез жана оңой интеграциясын камсыз кылууда бардык тажрыйбасын боордош өлкөлөргө өткөрүп берди.

Түрк дүйнөсү бүгүн эгемендүүлүктүн алгачкы жылдарындагы терс жана башаламан шарттарды артка калтырып, таштаган конкреттүү кадамдары менен келечекке үмүт менен карайт.

Түркия катары биз боордош өлкөлөрүбүздүн эгемендүүлүккө ээ болгон 30 жылдан ашык убакытта жетишкен ийгиликтерине жана эки тараптуу жана көп тараптуу карым-катнаштарда жеткен баскычка күбө болуудабыз. Учурдагы кырдаалда, “тил, ишеним жана тарых тармактарында ээ болгон көпүрөлөрүбүздү” соода жана экономикалык мамилелерибизге чагылдыруу менен Түрк дүйнөсүнүн өнүгүү деңгээлин жогорулатуу жана жарандарыбыздын бакубаттуулугун жогорулатуу максатында биз мамлекет башчыларыбыздын жетекчилиги астында Түрк дүйнөсүнүн өнүгүү деңгээлин жогорулатуу жана жарандарыбыздын бакубаттуулугун жогорулатуу

максатында өз ишибизди берилгендик жана чечкиндүүлүк менен улантып жатабыз.

Бул жагдайда бир тууган Кыргызстан Борбор Азиядагы экономикалык потенциалы жана динамизми жогору болгон экономикалардын бири. Биздин негизги максатыбыз Кыргызстан менен болгон соодабыздын көлөмүн кеңейтүү жана баасын көтөрүү.

Бул контекстте Кыргызстан менен эки тараптуу соода көлөмүбүз 2022-жылы 1 миллиард долларга, 2023-жылы 1,6 миллиард долларга жеткен. Соода көлөмүбүздүн болжол менен 1,3 миллиард доллары Кыргызстанга экспортубуздан келет; болжол менен 300 миллион долларды Кыргызстандан биздин импорт түзөт. 5 миллиард долларлык соода көлөмүбүзгө мүмкүн болушунча тезирээк жетүү үчүн сооданы өнүктүрүү аракеттери уланууда.

Өлкөбүздүн Кыргызстанга экспортунда ар кандай өндүрүш продукциялары, кийим-кече жана кийим аксессуарлары, башка транспорттук каражаттар, текстиль жиптери, кездемелер, жалпы өнөр жай машиналары жана жабдуулары жана тетиктери өзгөчөлөнүп турат. Кыргызстандан биздин импортто көмүр, кокс жана брикет, алтын, жашылча-жемиштер, текстиль буласы жана түстүү металлдар олуттуу үлүшкө ээ. Түркия менен Кыргызстандын экономикасы бири-бирин толуктап тургандай.

Өз ара инвестициялар биздин Кыргызстан менен экономикалык мамилелерибиздин маанилүү өлчөмүн түзөт. Биздин өлкө Кыргызстанга түз инвесторлордун ичинен 5-орунда турат. Мындай шартта биздин өлкөнүн Кыргызстанга инвестициясы 2 миллиард долларды түзөрү болжолдонууда. Кыргызстандын биздин өлкөгө инвестициясы 5 миллион долларды түзөт. Өлкөбүздө 283 кыргызстандык фирма иштеп жатса, Кыргызстандагы түрк фирмаларынын саны 2 миңден ашты.

Түркиянын Кыргызстандагы капиталдык салымдарына суусундуктар, печенье, кондитердик азыктар жана шоколад сыяктуу түрдүү тамак-аш азыктарын, ошондой эле эмеректерди, тазалоочу материалдар, чай, ун, туз, кант, боёк, ПВХ жана пластик түтүктөрү, курулуш материалдарын өндүрүү менен соода борборлорун башкаруу, маркетинг, банк иши, текстиль өндүрүшү, басмакана, туризм агенттиги, билим берүү менеджменти жана курулуш сыяктуу ар түрдүү тармактарда иш жүргүзүлүүдө. Экинчи жагынан, биз өлкөнүн гидроэнергетика тармагындагы пайдаланылбай жаткан мүмкүнчүлүктөрүн билебиз.

Бул контекстте Кыргызстан менен эки тараптуу соода көлөмүбүз 2022-жылы 1 миллиард долларга, 2023-жылы 1,6 миллиард долларга жеткен. Соода көлөмүбүздүн болжол менен 1,3 миллиард доллары Кыргызстанга экспортубуздан келет; болжол менен 300 миллион долларды Кыргызстандан биздин импорт түзөт. 5 миллиард долларлык соода көлөмүбүзгө мүмкүн болушунча тезирээк жетүү үчүн сооданы өнүктүрүү аракеттери уланууда.

Түрк дүйнөсү ар дайым өлкөбүзгө чоң маани берилген география болуп келген. Бул багытта Түрк дүйнөсүн түзгөн бардык мамлекеттер менен болгон карым-катнаштарыбыз бутактары ар кайсы тарапка жайылса да тамыры бир экенин түшүнүү менен уланууда. Темир көшөгөнүн кулашы Түрк дүйнөсүнүн ортосундагы тоскоолдуктарды жок кылды; Өлкөбүз Азербайжандын, Казакстандын, Кыргызстандын, Түркмөнстандын жана Өзбекстандын эгемендүүлүктүн жарыяланышын зор кубаныч менен тосуп алып, алардын эгемендүүлүгүн биринчилерден болуп тааныган өлкө болуп, түрк мамлекеттеринин эл аралык саясий жана экономикалык системага тез жана оңой интеграциясын камсыз кылууда бардык тажрыйбасын боордош өлкөлөргө өткөрүп берди.

Кошумчалай кетсек, биздин өлкө Кыргызстанда подряддык ишмердүүлүк боюнча маанилүү тарыхка ээ. Биздин компаниялар Кыргызстанда эгемендүүлүктүн алгачкы күндөрүнөн тарта иштеп келе жатат. Түркиянын подряддык компаниялары Кыргызстанда 1 миллиард долларга жакын 100гө жакын долбоорду ишке ашырышты; Ал Кыргызстанга жаңы магистралдар, туннелдер, көпүрөлөр, энергия өткөрүүчү линиялар, турак-жайлар, мектептер жана аэропорттор сыяктуу заманбап инфраструктура жана надстройка үлгүлөрүн алып келди. Биздин подрядчылар жана техникалык консультанттар Кыргызстандын инфраструктурасын жана суперструктурасын өнүктүрүү боюнча жаңы долбоорлорго катышууга даяр.

Кыргызстан менен өлкөбүздүн ортосундагы эки тараптуу экономикалык мамилелерди жөнгө салуучу эң жогорку механизмдердин бири бул биздин министрликтин катчылыгы болуп саналган жана вице-президентибиз М. Жевдет Йылмаз жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Советинин Председатели Акылбек Жапаров тарабынан жүргүзүлгөн Түрк-Кыргыз Өкмөттөр арасы Биргелешкен Экономикалык Комиссия (БЭК) болуп саналат. 2024-жылы 9-февралда Анкарада БЭКтин 11-мөөнөтү жыйыны болуп, кол коюлган Протокол менен бирге 62 пункттан турган Иш-аракеттер планы кабыл алынган.

Иш-аракеттер планындагы конкреттүү пункттарды ишке ашыруу менен Түркия-Кыргызстан карым-катнаштарында соодадан инвестицияга, айыл чарбадан өнөр жайга, энергетикадан бажыга чейин бир топ темада кыймылды арттыруу максат кылынууда.

Мындан тышкары, Кыргызстан да мүчө болгон Түрк мамлекеттеринин уюмунун (ТМУ) чатыры астында соода-экономикалык мамилелерибизди өнүктүрүү боюнча активдүү иш алып баруудабыз. Акырында, Кыргызстанда 2024-жылдын 18-октябрында ТМУнун соода жана экономикага жооптуу министрлеринин 13-кеңешмеси жана 2024-жылдын 6-ноябрында Бишкек

шаарында ТМУ 11-саммити өттү.

Саммиттин алкагында президенттерибиздин катышуусунда кагазсыз соода, электрондук кол коюу, электрондук эсеп-фактура, электрондук төлөмдөр, логистика, ТМУ мүчөлөрүнүн арасында тез жеткирүү кызматтары сыяктуу тармактарды камтыган Санариптик экономика өнөктөштүк келишимине (СЭӨК) кол коюу менен сооданын заманбап талаптарына жооп берүү үчүн маанилүү кадам жасалды. 2024-жылдын 6-ноябрында ТМУнун президенттик мөөнөтүнүн Кыргызстанга өтүшү менен Уюмдун чатыры астында жүргүзүлүп жаткан иштерге жаңы дем берилет.

Алдыдагы мезгилде Кыргызстан менен абдан жакшы деңгээлде болгон соода жана экономикалык карым-катнаштарыбызды бир кадам алдыга жылдыруу боюнча демилгелерибиз лидерлерибиздин жетекчилиги астында уланат; Биздин бир туугандык куч- аракеттерибиздин эн зор кыймылдаткыч кучу болот.■

Кыргызстан менен өлкөбүздүн ортосундагы эки тараптуу экономикалык мамилелерди жөнгө салуучу эң жогорку механизмдердин бири бул биздин министрликтин катчылыгы болуп саналган жана вице-президентибиз М. Жевдет Йылмаз жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Советинин Председатели Акылбек Жапаров тарабынан жүргүзүлгөн Түрк-Кыргыз Өкмөттөр арасы Биргелешкен Экономикалык Комиссия (БЭК) болуп саналат. 2024-жылы 9-февралда Анкарада БЭКтин 11-мөөнөтү жыйыны болуп, кол коюлган Протокол менен бирге 62 пункттан турган Иш-аракеттер планы кабыл алынган.

TÜRK DÜNYASI'nı yönetenlerin okuduğu, saygın İş Dergisi...

Online Abonelik:
www.businessturkdergisi.com

Toplam 200 milyon nüfus,
4,5 milyon kilometrekare
coğrafya, yıllık 700 milyar
Dolar'lık ticaret hacmi...
Türkiye, Azerbaycan,
Kazakistan, Kırgızistan,
Özbekistan ve Türkmenistan
arasında "İş-Ekonomi
İletişim Dergisi" olarak
yayın hayatına devam
etmekte olan **Business Turk**,
Kapak Konuları, Haberleri,
Röportajları, Yazarları,
milyona ulaşanVIP Okur
kitlesi ile ilişkileri
geliştiriyor, gündem
oluşturuyor ve takip ediliyor.
Türkiye ve Türk
Dünyasının İş-Ekonomi
gündemine vakıf olmak için
abone olunacak, arşivlenecek
İş-Ekonomi dergisi...

ABONE FORMU

Adı, Soyadı.....Kurum Adı.....

Adresi, İrtibat Bilgileri.....

Fatura Bilgileri.....

Abonelik türü(Kişisel-Kurumsal) başlangıç-Bitiş tarihi/sayıları.....

Toplam Abonelik bedeli, varsa Kurumsal İskonto oranı.....

Ödeme şekli (Banka havalesi, makbuz karşılığı nakit, kredi kartı).....

**Dergimizin beher adedi 250 TL-6 Dolar; Yıllık Abonelik Bedeli, 6 sayılık 1500 TL, yurtdışı 150 Dolar'dır. 10 adedi geçen "Kurumsal Abonelik"lerde %20 iskonto uygulanır. Kurumsal abonelik Bedellerinin, 30 gün içinde ödenmesi gerekmektedir.*

Banka Bilgileri: Artıbir Grafik, Yayıncılık, Reklam ve Ticari Danışmanlık İşletmesi.
Ahmet AKÖREN, Kuveyt Türk Katılım Bankası-Etlik Ankara Şb.İBAN No:TR260020500009401142200001

BİRLİKTE GÜÇLÜYÜZ

Türkiye'nin önde gelen sanayi kuruluşlarından biriyiz. Bir asrı aşan başarılı geçmişimizle geleceğe güvenle bakmanın haklı gururunu yaşıyoruz.

Farklı sektörlerde, binlerce çalışanımızla üretip, 100'ü aşkın ülkeye ihracat yapıyoruz, her adımda daha güzel bir Türkiye hedefi ile ilerliyoruz.

Tekstil

Sanko Enerji

Sanko Okulları

Sanko Üniversitesi
Hastanesi

Çimko Çimento

Sanko Park

Sanko Üniversitesi

Süper Film Ambalaj

İSKO Denim

@sankoholding f /SANKOHolding A.Ş.

Twitter /SankoHolding in /sankoholding

www.sanko.com.tr

Denizin derinliklerinden Uzayın derinliklerine

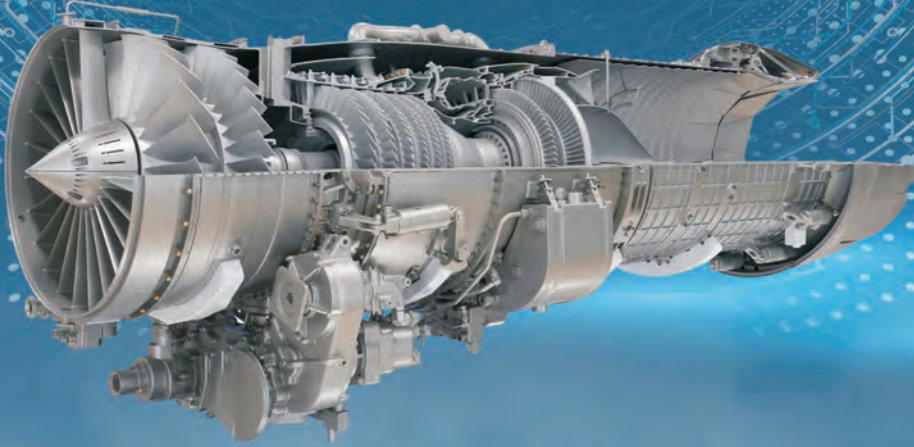
www.aselsan.com

aselsan

LEADER ENGINE COMPANY IN TÜRKİYE

TEI-TF10000

TEI-TJ300

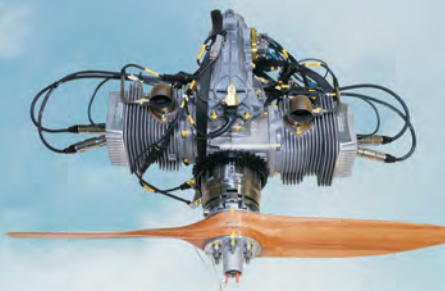
TEI-TF6000

TEI-TJ90

TEI-TS1400

TEI-PG50

TEI-PD170